

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

РІВНЕНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ШЕТЕЛЯ НАТАЛІЯ ІГОРІВНА

УДК 378.147:7.03:130.2

**ТЕОРЕТИЧНІ І МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ
МАЙБУТНЬОГО ФАХІВЦЯ В ГАЛУЗІ КУЛЬТУРИ І МИСТЕЦТВ В
УМОВАХ АКЦІОРОЗВИВАЛЬНОГО СЕРЕДОВИЩА ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ
ОСВІТИ**

13.00.04 – теорія і методика професійної освіти

(011 – Освітні, педагогічні науки)

Реферат

дисертації на здобуття наукового ступеня
доктора педагогічних наук

Рівне – 2022

Дисертацією є рукопис.

Роботу виконано на базі Комунального закладу вищої освіти «Ужгородський інститут культури і мистецтв» Закарпатської обласної ради та Рівненського державного гуманітарного університету, Міністерство освіти і науки України.

Офіційні опоненти:

доктор педагогічних наук, професор
ПУСТОВІТ Григорій Петрович,
Рівненський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти, професор кафедри природничо-математичної освіти;

доктор педагогічних наук, професор
ОРШАНСЬКИЙ Леонід Володимирович,
Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка, завідувач кафедри технологічної та професійної освіти;

доктор філософських наук, професор
Михайлишин Галина Йосипівна,
Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника, проректор з науково-педагогічної роботи.

Захист відбудеться 11 жовтня 2022 року об 11.00 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 47.053.01 у Рівненському державному гуманітарному університеті за адресою: 33000, м. Рівне, вул. С. Бандери, 12.

Із дисертацією можна ознайомитися у бібліотеці Рівненського державного гуманітарного університету (33028, м. Рівне, вул. Пластова, 31).

Автореферат розіслано «10» вересня 2022 р.

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради

О. А. Гудовсек

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми дослідження. На сучасному етапі розвиток культурної парадигми сучасної вищої освіти в Україні розгортається на тлі простежуваних соціологами, психологами та культурологами глобальних культурних трансформацій, відчутних зрушень у духовному житті суспільства загалом і кожної людини зокрема. Поточна культурна ситуація, позначена впливом глобальних криз сьогодення, вимагає від людини сформованості здібностей адаптуватися до привнесених останніми змін – без утрати гуманістичної складової ціннісно-сміслового змісту індивідуального буття та зі збереженням навичок духовного самовдосконалення й умінь підтримання культурної самобутності.

У вимірі інтенсивних соціо-культурних перетворень набувають особливого статусу фахівці галузі культури та мистецтв як промоутери цінностей культури, її традицій і надбань, а також висококультурних стандартів. Логіка такого бачення зумовлена позиціонуванням галузі культури та мистецтв простором формування здатності особистості до мислення та дій на гуманістичних засадах у системах «Я – Інша людина» та «Людина – Суспільство».

Попри доведену у процесі вивчення джерельної бази фахової літератури із галузі культури і мистецтв належність аналізованого феномену до дослідницького поля різних знанневих площин – культурології, політології, права, публічного адміністрування й педагогіки, єдиних підходів до розуміння та визначення галузі, як зрештою й до трактування власне феномену культури, досьгодні не здійснено. Втім нині досягнуто однастайності в контексті визнання вагомого значення культури (і відповідної галузі) для суспільного поступу: так у Декларації Мехіко щодо політики у сфері культури (1982 р.) наголошується на потенціалі культури виховувати гуманних, розумних, критично мислячих особистостей із моральними зобов'язаннями, а відтак атуалізовано проблему формування культури високого рівня визначальною метою галузі культури і мистецтв, яка є дієвим засобом збереження гуманістичного контексту ціннісно-сміслового змісту індивідуального й соціального буття.

Сучасні вимоги українського суспільства до галузі культури і мистецтв програмують потребу розвитку системи професійної освіти відповідної спеціалізації, детермінуючи формування фахівців, що мають стати активними суб'єктами культурних та освітніх процесів, а також з огляду на професійну залученість у безмежний простір цінностей духовного й матеріального порядку відзначатимуться високим рівнем аксіологічної культури, тобто аксіологічною компетентністю. Це актуалізує проблему підготовки сучасного, з актуальними компетентностями (зокрема, аксіологічною) фахівця в галузі культури і мистецтв. Актуальність проблеми посилюється специфікою культурно-мистецької освіти.

Аналіз фахової літератури, матеріалів науково-практичних і науково-методичних конференцій, дисертаційних робіт, нормативно-правових актів у сфері освіти уможлиблює констатацію про винесення нині в центр наукового осмислення:

- проблематики впливу культурної ситуації на освітні процеси (Л. Анучина, В. Біблер, С. Безклубенко, О. Берегова, М. Варнум, В. Вельш, С. Возняк, Д. Гарсія, І. Гроссман, Г. Зиммель, М. Каган, М. Мамардашвілі, В. Мельник, Т. Костюк, Р. Паніккар, М. Попович, О. Стасевська, А. Тойнбі, Л. Фалєєва, Г. Філіпчук, Г. Хулур, С. Черепанова);

- особливостей феномену галузі культури та мистецтв (Е. Галліган, А. Голдбард, А. Кір'якова, Л. Свенсон, О. Стасевська, Л. Фалєєва, Г. Філіпчук, Д. Хезмондалш, Г. Шевченко, О. Шрамко);

- питання перспектив розвитку сучасної освіти (В. Андрущенко, І. Бех, М. Братко, Т. Вагнер, М. Галицька, В. Зінченко, В. Луговий, Д. Кукла, В. Курило, А. Матвійчук, Г. Москалик, О. Сухомлинська, Ю. Пелех, С. Черепанова, Г. Філіпчук, Г. Шевченко, М. Яницький, А. Ярошенко);

- місця ціннісної освіти в освітній системі (В. Андрущенко, Т. Антоненко, Н. Асташова, Л. Баєва, Н. Бойченко, Д. Васильєва, П. Гапонюк, В. Дем'янюк, І. Зязюн, А. Кір'якова, В. Кремень, М. Підлісний, Ю. Пелех, В. Рогоза, А. Ручка, В. Сластьонін, Р. Сопівник, П. Херст, М. Яницький, А. Ярошенко);

- напрацювань аксіології та можливостей їхнього залучення в освітній процес (В. Андрущенко, І. Бех, Т. Андрущенко, Н. Амельченко, І. Бех, Т. Варенко, М. Гайдегер, С. Горбатюк, К. Денек, Е. Заредінова, Д. Кукла, Т. Ловат, А. Матвійчук, І. Надольний, В. Огнев'юк, Ю. Пелех, Б. Рідінгс, І. Сопівник, Г. Шевченко);

- проблематики ціннісно-культурних підстав освіти та її ролі як джерела цінностей (В. Андрущенко, М. Берковец, Х. Вегас, С. Горбатюк, П. Ігнатенко, І. Кадієвська, Т. Ловат, А. Мартюшева, В. Пазенок, Ю. Юшкевич);

- проблеми методичного забезпечення реалізації аксіологічного підходу в освітній практиці (М. Барнс, М. Берковиц, С. Вітвицька, М. Голмохамад, С. Гринюк, В. Дем'янюк, М. Желуденко, Л. Пелех, В. Піддячий, Р. Торнберг, Г. Чайка).

Попри здійснені дослідження з означеної проблематики, на сьогодні у науковій парадигмі немає фундаментальних наукових студій, присвячених теоретичним і методичним засадам професійної підготовки майбутнього фахівця в галузі культури і мистецтв, зокрема в умовах аксіорозвивального середовища, як педагогічної технології, зорієнтованої на формування його аксіологічної компетентності.

Суспільна значущість і недостатня розробленість проблеми зумовили потребу комплексного та системного її дослідження для нівелювання низки суперечностей:

- на суспільному рівні – між суспільною потребою в ефективній галузі культури і мистецтв, що здатна забезпечувати реалізацію завдань *продукування й збереження культурних цінностей, промоції цінностей високої культури*, забезпечення культурного різноманіття й міжкультурного діалогу у поєднанні із промоцією традиційних (національних) культурних цінностей та недостатньою розробленістю освітніх стратегій, орієнтованих на вирішення цієї проблеми;

- на соціально-педагогічному рівні – між соціальним запитом на сучасних фахівців у галузі культури і мистецтв, з розвиненими креативно-ціннісними й критично-ціннісними особистісними характеристиками, конкурентоспроможних й з сформованими актуальними професійними компетентностями (зокрема, аксіологічною), і недостатньою підготовленістю педагогічних кадрів закладів вищої освіти до реалізації відповідного навчального процесу у галузі культурно-мистецької освіти;

- на теоретико-методичному рівні – між необхідністю формування аксіологічної компетентності у майбутнього фахівця у галузі 02 «Культура і мистецтво», його ціннісної-сислової сфери й аксіологічної культури і недостатньою розробленістю науково-теоретичних і методичних засад формування аксіокомпетентності, зокрема у процесі залучення такої педагогічної технології як аксіорозвивальне середовище;

- на технологічному рівні – між усвідомленням потреби формування аксіологічної компетентності у майбутнього фахівця у галузі 02 «Культура і мистецтво», актуальністю і перспективністю звернення до технології аксіорозвивального середовища й недостатністю теоретико-методичного забезпечення проєктування аксіорозвивального середовища з метою ефективного формування аксіологічної компетентності у фахівця відповідного профілю.

Зазначені суперечності, недостатня розробленість досліджуваної проблеми зумовили вибір теми дисертаційної роботи *«Теоретичні і методичні засади професійної підготовки майбутнього фахівця в галузі культури і мистецтв в умовах аксіорозвивального середовища закладів вищої освіти»*.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертація є складником комплексної науково-дослідницької теми «Парадигма метамодернізму: нові форми смислу в соціально-інформаційній та мистецькій підсистемах соціокультурного простору» Комунального закладу вищої освіти «Ужгородський інститут культури і мистецтв» Закарпатської обласної ради (Протокол №4 від 29.10.2021.).

Мета дослідження: на підставі міждисциплінарного аналізу проблематики розвивального середовища, із залученням напрацювань сучасної аксіології та педагогіки концептуалізувати й експериментально перевірити теоретичні та методичні засади професійної підготовки майбутнього фахівця в галузі культури і мистецтв в умовах аксіорозвивального середовища закладів вищої освіти із прогнозованим результатом навчання – сформованість

аксіологічної компетентності.

Мета передбачає послідовне виконання таких **дослідницьких завдань**:

- у процесі теоретико-методичного аналізу феномену галузі культури та мистецтв виокремити й схарактеризувати основні тенденції сучасної соціокультурної ситуації та її вплив на стан і перспективи розвитку професійної підготовки фахівців галузі;

- схарактеризувати зміст і потенціал ціннісної освіти для професійної підготовки майбутніх фахівців у галузі культури і мистецтв на основі обґрунтування теоретичних і методичних засад сучасної аксіології у формуванні професійних компетентностей майбутнього фахівця культурно-мистецької галузі;

- з'ясувати сутність та значення аксіологічного підходу й обґрунтувати методичні засоби його практичної реалізації в освітньому процесі культурно-мистецької освіти;

- унаслідок теоретико-методичного аналізу теоретичних і практичних напрацювань ціннісної теорії і практики концептуалізувати аксіологічну професійну компетентність фахівця в галузі культури і мистецтв, її зміст, структуру та специфіку;

- представити змістове наповнення базових понять і концептів педагогічного знання як засадничих елементів проектування аксіорозвивального середовища;

- теоретично визначити й обґрунтувати методика та засоби проектування аксіорозвивального середовища у вищій школі;

- розробити та експериментально перевірити ефективність структурно-функціональної моделі професійної підготовки майбутнього фахівця в галузі культури і мистецтв в умовах аксіорозвивального середовища, а також педагогічні умови і засоби формування їхньої аксіологічної компетентності.

Об'єкт дослідження – професійна підготовка майбутнього фахівця в галузі культури і мистецтв.

Предмет дослідження – педагогічна система професійної підготовки майбутнього фахівця в галузі культури і мистецтв в умовах аксіорозвивального середовища закладів вищої освіти.

Головною концептуальною ідеєю дослідження є положення про те, що якість професійної підготовки майбутнього фахівця в галузі культури і мистецтв зазнає принципових змін за умови актуалізації її аксіологічних аспектів, а також позиціонування в системі професійних компетентностей майбутнього фахівця галузі 02 «Культура і мистецтво» аксіологічної компетентності як здатності до практичної діяльності на ціннісній основі й у системі аксіологічних знань унаслідок поєднання зі сформованою ціннісно-сміисловою сферою та розвиненою аксіологічною культурою.

Загальну методологію дослідження утворюють положення філософської та психологічної науки про закономірності розвитку особистості; концептуальні ідеї філософської антропології про природу й сутність людської

діяльності; філософська концепція пізнання; концепції особистісно орієнтованого навчання (фундаментальні ідеї філософії освіти); концептуальні положення про освіту, викладені в Законі України «Про освіту» (2017 р.), Законі України «Про вищу освіту» (2014 р.), Законі України «Про професійний розвиток працівників» (2012 р.), Законі України «Про культуру» (2010 р.), а також інших нормативних актах у галузі освіти та професійної підготовки у вищій школі; положення про соціальну діяльність та індивідуально-творчу сутність особистості як суб'єкта ціннісних відношень; концепції гуманістичної педагогіки; система поглядів на взаємозв'язок і взаємозумовленість суспільних явищ і процесів, заснованих на духовних та матеріальних цінностях, їхній ролі у формуванні сучасної особистості.

Теоретичну основу дослідження складають:

- о наукові праці в галузі освіти та виховання (В. Андрущенко, І. Бех, Х. Марія, М. Євтух, І. Зязюн, М. Коган, В. Краєвський, А. Крисоватий, Ю. Пелех, П. Саух, Г. Філіпчук, Г. Шевченко);

- о теоретичні концепції феномена культури та мистецтва (Л. Анучина, В. Біблер, С. Безклубенко, О. Берегова, С. Возняк, Г. Зиммель, М. Каган, Т. Костюк, М. Попович, О. Стасевська, Л. Фалєєва, Г. Філіпчук, С. Черепанова);

- о наукові положення щодо осмислення феномена суб'єкта морально-етичних відношень і соціальної поведінки (М. Барнс, Л. Виготський, Д. Гарсія, М. Гартман, І. Зязюн, В. Кремень, Д. Леонтєв, А. Маслоу, К. Роджерс, А. Швейцер, Ю. Юшкевич);

- о положення теорій освітнього процесу (В. Андрущенко, І. Бех, О. Вишневський, Д. Дзвінчук, А. Кір'якова, О. Красовська, С. Лісова, Ю. Юшкевич);

- о тенденції розвитку сучасної освіти (І. Бех, М. Братко, Т. Вагнер, М. Галицька, В. Зінченко, В. Луговий, Д. Кукла, В. Курило, А. Матвійчук, Г. Москалик, Ю. Пелех, С. Черепанова, Г. Шевченко);

- о наукові роботи з удосконалення технологій освітнього процесу (О. Бордюк, Н. Грицай, О. Гусак, М. Євтух, Н. Єлагіна, А. Каташов, Г. Кліщ, А. Кроуфорд, С. Метьюз, Д. Макінстер, Н. Федчишин, В. Саул, П. Саух, В. Сідельнікова, І. Ремзі, О. Удод, Г. Шевченко);

- о теоретичні положення вчення про соціум і освітнє середовище (М. Братко, Е. Заредінова, І. Іванюк, А. Каташов, О. Керницький, В. Ясвін);

- о положення ціннісної теорії та дослідження, присвячені її реалізації в освітньому процесі (Т. Андрущенко, Н. Амелеченко, І. Бех, Т. Варенко, С. Горбатюк, Е. Заредінова, А. Матвійчук, І. Надольний, В. Огнев'юк, Й. Олсон, Л. Оршанський, Ю. Пелех, Г. Пустовіт, І. Сопівник, І. Хіросе, Г. Шевченко);

- о ідеї гуманістичного підходу до виховання (І. Бех, В. Зінченко, І. Кадієвська, І. Каленюк, М. Підлісний, Й. Рацінгер, М. Савчин, О. Столяренко, Г. Філіпчук, О. Целякова, С. Черепанова, Г. Шевченко, В. Ямковий).

Проблематику формування ціннісно-сислової сфери й аксіологічної культури представляють такі її аспекти, як:

- філософський (В. Андрущенко, Т. Антоненко, Л. Баєва, Н. Бойченко, П. Гапонюк, І. Зязюн, А. Кір'якова, В. Кремень, М. Підлісний, А. Ручка, В. Сластьонін, Р. Сопівник);

- психологічний (І. Бех, В. Гомонюк, А. Карпов, Г. Костюк, Д. Леонтєв, О. Малихіна, К. Роджерс, С. Рубінштейн, Ю. Шайгородський);

- педагогічний (Н. Асташова, О. Блашкова, С. Бондирєва, Д. Васильєва, С. Гончаренко, В. Дем'янюк, О. Молчанюк, Л. Оршанський, Ю. Пелєх, Ю. Потуй, М. Раковська, В. Рогоза, О. Сухомлинська, В. Сухомлинський, М. Яницький, А. Ярошенко).

Проблематика реалізації в освітньому процесі технології освітнього розвивального середовища була домінантною наукового пошуку в роботах українських і зарубіжних учених, серед яких: В. Биков, Л. Бірюк, О. Гора, О. Гриценчук, В. Кремень, І. Добрянський, М. Зимомря, Е. Заредінова, А. Каташов, О. Колодницька, П. Лернер, М. Яніцкій, О. Ярошинська, В. Ясвін.

Практичні питання діагностування процесу впровадження педагогічних технологій в освітній процес знайшли відображення у працях таких науковців, як-от: В. Андрієвська, В. Багрій, І. Бахов, Д. Боброва, В. Бондаренко, М. Братко, І. Гирка, О. Жихорська, Т. Закусилова, І. Зошій, О. Кричківська, Н. Лиса, А. Литвин, Є. Лодатко, Ю. Мануйлов, Н. Михальчук, С. Смолюк, О. Соколюк, В. Тернопільська, І. Юдина, О. Яковлєв, О. Ярошинська.

Методи дослідження. Зміст і специфіку обраних для дослідження методів детермінував переважно теоретичний вимір останнього. На різних етапах дослідницького процесу послуговувалися комплексом загальнонаукових і спеціальних **методів**, а саме:

- аналітичними* (історико-логічний) – для вивчення теоретичних основ проблеми дослідження;

- теоретичними* (контент-аналіз, узагальнення та систематизації інформації з філософської, аксіологічної, педагогічної літератури в контексті досліджуваної проблеми – для формування обґрунтованих авторських наукових положень; систематизація й узагальнення аксіологічних напрацювань і педагогічного досвіду), що уможливили вироблення власного погляду на проблематику сучасної професійної підготовки та ціннісної освіти, визначення наукових засад створення структурно-функціональної моделі формування аксіологічної компетентності майбутнього фахівця в галузі 02 «Культура і мистецтво» в умовах аксіорозвивального середовища;

- емпіричними* (педагогічне спостереження, анкетування, інтерв'ювання й опитування) – для виокремлення найбільш перспективних педагогічних умов формування аксіологічної компетентності майбутнього фахівця в галузі культури і мистецтв, а також стартового та фінішного рівнів сформованості аксіологічної компетентності фахівця відповідного профілю;

методом педагогічного експерименту (констатувальний, формувальний, контрольний) із подальшим опрацюванням і узагальненням результатів – для перевірки ефективності авторської структурно-функціональної моделі формування аксіологічної компетентності майбутнього фахівця в галузі 02 «Культура і мистецтво» в умовах аксіорозвивального середовища;

педагогічним моніторингом на всіх етапах експерименту – для простеження динаміки сформованості аксіологічної компетентності;

пакетом психодіагностичних методик – для дослідження окремих компонент аксіологічної компетентності (особистісний опитувальник Р. Кеттелла, особистісний опитувальник самоактуалізації особистості у модифікації Л. Собчик, методика граничних смислів Д. Леонтьєва, «Методика дослідження аксіологічної компетентності студентів – майбутніх перекладачів» Н. Михальчук і Е. Івашкевича (в авторській адаптації для студентів галузі 02 «Культура і мистецтво»), бібліопсихологічний метод М. Рубакіна, «Методика коментованого читання» Т. Ілляшенко, тест «Смисложиттєві орієнтації» Д. Леонтьєва, методика «Ціннісні орієнтації» М. Рокича, «Методика розуміння сутності ціннісних феноменів у діяльності з читання літературних (або поетичних) творів» Н. Михальчук і Е. Івашкевича, Словесний асоціативний експеримент (за К. Г. Юнгом), тест визначення рівня сформованості ціннісно-мотиваційної сфери особистості Дж. Холланда, методика «Аналогії. Числові ряди. Інтелектуальний потенціал», методика «Картка особистісних здібностей» О. Смирнової, «Методика оцінки мовної компетентності» В. Андрієвської, методика А. Карпова і В. Пономарьової «Визначення індивідуального ступеня рефлексивності», «Ціннісний опитувальник» С. Шварца);

методами математичної статистики – для кількісного та якісного аналізу емпіричних даних;

графічними методами – для графічного відображення результатів експерименту.

Ефективність і результати експериментальної роботи оцінювали шляхом виконання порівняльного аналізу показників констатувального та контрольного етапів експерименту, обчислення статистичної вірогідності змін у рівнях (за критерієм Фрідмана, результатом факторного аналізу).

Наукова новизна дослідження полягає в тому, що

уперше:

- *схарактеризовано* теоретико-методичні засади формування аксіологічної компетентності майбутнього фахівця в галузі культури і мистецтв в умовах аксіорозвивального середовища;

- *обґрунтовано методичний інструментарій* проектування аксіорозвивального середовища у вищій школі на підставі авторського визначення понять «*аксіорозвивальне середовище*» (складно-структурований, багаторівневий освітній простір, який має полісуб'єктний і полікомпонентний зміст, відзначається складною внутрішньою кореляцією й інтегральністю

впливу різних чинників на процес розвитку психофізичних якостей та особистісних характеристик здобувачів освіти, зокрема аксіологічної компетентності) й *«аксіологічна компетентність»* (сукупність особистих, професійно-педагогічних і соціально-культурних цінностей фахівця, що визначають зміст і характер його ціннісно-сислової сфери й окреслюють рівень сформованості аксіологічної культури);

- *визначено* критерії оцінювання рівня сформованості аксіологічної компетентності, їхні показники та базові поняття дослідження *«цінність»* (культурно визначені ідеали та норми гуманістичного змісту, що мають консолідувальний потенціал і здатність до універсалізації, зумовлюють характер суб'єктивної комунікації з навколишнім світом, детермінують цілі та пріоритети життєвої стратегії в її індивідуальному й соціальному вимірах), *«аксіологічна культура»* (особливий спосіб соціального буття індивіда, що ґрунтується на аксіологічних знаннях і розвиненій ціннісно-сислової сфері та набуває виявів у процесах ціннісної самореалізації індивіда, обраних і здійснюваних індивідом життєвих стратегіях);

- *розроблено та систематизовано* критерії виокремлення педагогічних засобів і технологій, доцільних для реалізації аксіологічного підходу у процесі професійної підготовки майбутніх фахівців галузі культури і мистецтв; структурно-функціональну модель професійної підготовки майбутнього фахівця в галузі культури і мистецтв в умовах аксіорозвивального середовища, а також педагогічні умови та засоби її ефективного реалізації;

- *схарактеризовано* змістовні тлумачення понять *«ціннісні орієнтації фахівця в галузі культури і мистецтв»* (індивідуальний результат когнітивного й емоційно-чуттєвого опрацювання та сприйняття особистістю фахівця певних цінностей гуманістичного змісту, що постають дієвими регуляторами суб'єктивної комунікації з навколишнім світом і визначальними чинниками життєвої стратегії (зокрема професійної діяльності), *«професійні цінності майбутніх фахівців у галузі культури і мистецтв»* (сукупність особистих, професійно-педагогічних і соціально-культурних цінностей, які визначають зміст і характер їхньої професійної діяльності, регулюють взаємодію її суб'єктів, стимулюють особистісне самовираження, впливають на ефективність і результативність професійної діяльності в галузі культури і мистецтв);

– *уточнено:*

зміст поняття *«галузь культури та мистецтв»* (соціально-економічний механізм, основною метою якого є створення, збереження, поширення та використання культурних цінностей (духовного й матеріального плану), культурної спадщини та культурних благ, що сукупно становлять соціальну цінність), дефініцію поняття *«ефективність творчого працівника»* (здатність реалізовувати професійні завдання та водночас креативно поєднувати традицію й новаторство у діяльності, що передбачає наявність стабільних духовно-ціннісних основ, розвиненої та цілісної ціннісної самосвідомості, волі до збереження базових цінностей як загальноважливих і осмислення нових,

потенційно значущих для суспільного поступу), а також трактування сучасної ціннісної освіти як сукупності процесів формальної та неформальної освіти, що сприяють долученню до світу позитивних цінностей, формуванню ціннісних орієнтацій, має на меті становлення ціннісно-сміслової сфери й високої аксіологічної культури;

– *удосконалено:*

діагностичний інструментарій, науково-методичний супровід і технологічне забезпечення впровадження структурно-функціональної моделі формування аксіологічної компетентності майбутнього фахівця в галузі 02 «Культура і мистецтво»;

термінологічне трактування поняття «*аксіологічне знання*» (складноутворена система, що структурована різними сукупностями фактів, закономірностей, теоретичних побудов ціннісної теорії, які загалом сприяють цілісному уявленню про світ цінностей і, водночас, доводять складність ціннісних феноменів (цінності, ціннісні орієнтації, ціннісно-сміслова сфера, ціннісна свідомість, аксіологічна культура тощо);

– *набули подальшого розвитку:*

ідея про трактування освітньої реалізації аксіологічного підходу як спеціально організованого освітнього процесу, заснованого на ціннісно-принципових конструктах і спрямованого (за допомогою педагогічних засобів і технологій) на формування професійної культури (зокрема, аксіологічної) майбутніх фахівців різного профілю;

практика використання концепту «педагогічних умов» як важливого феномену педагогічної практики, що має динамічний характер, соціально-історичну генезу, постає функціональною системою зовнішніх і внутрішніх чинників, що задають змістовні та процесуальні параметри освітнього процесу для досягнення певних результатів навчання, зокрема формування компетентностей (аксіологічної).

Практичне значення дослідження полягає у: 1) розробленні й упровадженні в освітній процес закладів вищої освіти методики формування аксіологічної компетентності майбутнього фахівця в галузі культури і мистецтв в умовах аксіорозвивального середовища; 2) теоретичному та методичному обґрунтуванні інструментарію проєктування аксіорозвивального середовища у вищій школі; 3) методичній систематизації педагогічних умов формування аксіологічної компетентності майбутнього фахівця в галузі культури і мистецтв в умовах аксіорозвивального середовища, а також визначенні системи методичних заходів їхньої реалізації (а) у процесі використання й класичних форм організації і здійснення освітнього процесу (лекції, проблемні семінари, тематичні дискусії), й інноваційних форм (дослідницьке (евристичне) навчання, технологія розвитку критичного мислення); (б) на основі забезпечення єдності аудиторної та позааудиторної роботи задля організації у межах аксіорозвивального середовища множинності івент-заходів (хореографічного, образотворчого, театрального, музичного спрямування), пов'язаних із

майбутньою професійною діяльністю); 4) напрацюванні діагностичного інструментарію визначення рівня сформованості аксіологічної компетентності майбутнього фахівця в галузі культури і мистецтв, що містить і стандартизовані, й авторські (адаптовані) методики.

Результати дослідження відображені у навчально-методичному посібнику «Теорія і практика професійної підготовки майбутніх фахівців у галузі культури і мистецтв в умовах аксіорозвивального середовища» та можуть бути використані в освітній діяльності закладів вищої освіти у процесі професійної підготовки майбутнього фахівця в галузі культури і мистецтв в умовах аксіорозвивального середовища; освітньому процесі здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти в галузі 02 «Культура і мистецтво», зокрема для опанування навчальних дисциплін: «Філософія», «Історія української державності і культури», «Історія мистецтва (хореографічного, образотворчого, театрального, музичного тощо)», «Теорія цінностей (аксіологія)», «Ціннісні аспекти культурно-мистецької діяльності», а також під час виконання випускних кваліфікаційних робіт освітньої й аксіологічної спрямованості.

Отримані теоретичні та практичні результати дослідження дають підстави ініціювати змістовне коригування стандартів вищої освіти для галузі 02 «Культура і мистецтво» в частині доповнення переліку загальних і спеціальних компетентностей, а також переліку програмних результатів навчання.

Положення дисертації, авторські матеріали можуть слугувати підґрунтям проведення теоретичних та експериментальних досліджень з проблеми професійної підготовки майбутніх фахівців в галузі культури і мистецтв у закладах вищої освіти.

Апробація результатів. Результати дисертації впроваджено в освітній процес Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка (довідка № 505-33/03 від 1.7.2022 р.), Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького (довідка № 68/04-а від 20.07.2022 р.), Комунального закладу вищої освіти «Ужгородський інститут культури і мистецтв» Закарпатської обласної ради (довідка № 01.1-15/355-1 від 12.05.2022 р.), Комунального закладу вищої освіти Київської обласної ради «Академія мистецтв імені Павла Чубинського» (довідка № 89а від 05.05.2022 р.), Інституту мистецтв Рівненського державного гуманітарного університету (довідка № 01-12/72 від 02.12.2021 р.).

Апробація результатів дослідження. Основні положення та результати дослідження оприлюднено на наукових конференціях:

- *міжнародних*: VIII Міжнародна науково-практична онлайн-конференція «Професійна мистецька освіта і художня культура: виклики XXI століття» (Київ, 12 травня 2022 р.); Міжнародна науково-практична конференція «Мистецька освіта в онлайн-просторі: пошуки та перспективи» (Київ, 6 травня 2022 р.); IX Міжнародна науково-практична Інтернет-конференція «Регіональні

культурні, мистецькі та освітні практики» (Переяслав, 27–28 квітня 2022 р.); Міжнародна науково-практична конференція «Психологія та педагогіка у системі сучасного гуманітарного знання XXI століття (Харків, 10–11 грудня 2021 р.); The 8th International scientific and practical conference «World science: problems, prospects and innovations» (Toronto, Canada, 2021); International Scientific and Practical Conference «Development and implementation of technologies in production» (Leeuwarden, Netherlands, 2021); The 6th International scientific and practical conference «Science and education: problems, prospects and innovations» (Kyoto, Japan, 2021); The 4th International scientific and practical conference «Science and education: problems, prospects and innovations» (Kyoto, Japan, 2020); The 2nd International scientific and practical conference. Potere della ragione Editore «European scientific discussions» (Rome, Italy, 2020); The 4th International scientific and practical conference «Priority directions of science and technology development» (Kyiv, Ukraine, 2020); VII Міжнародна науково-практична конференція «Особистість та її історія: збірник матеріалів» (Ужгород, 2017 р.).

- *усеукраїнських*: Всеукраїнська науково-практична конференція «Трансформаційні процеси соціальної культури в Україні» (Київ, 22–23 березня 2022 р.); VI Мистецько-педагогічні читання пам'яті професора О. Я. Ростовського «Мистецька освіта України: проблеми сьогодення та стратегії розвитку» (Ніжин, 14 червня 2022 р.); VII Всеукраїнська науково-практична конференція студентів, аспірантів та молодих учених «Гуманітарний і інноваційний ракурс професійної майстерності: пошуки молодих вчених» (Одеса, 19 листопада 2021 р.); III Всеукраїнська науково-практична конференція «Сучасні соціокультурні процеси: компетентнісно-аксіологічний аспект» (Полтава, 10–11 листопада 2021 р.); Всеукраїнська науково-практична конференція «Філософія подієвої культури: історія та сучасність» (Київ, 25–26 березня 2021 р.); Науково-практична конференція «Синтез мистецької науки, освіти та творчості в Україні та глобальному культурному просторі» (Ужгород, 2019).

Отримані результати й висновки дисертації обговорено на засіданнях кафедри мистецьких дисциплін Комунального закладу вищої освіти «Ужгородський інститут культури і мистецтв» Закарпатської обласної ради та кафедри педагогіки, освітнього менеджменту та соціальної роботи Рівненського державного гуманітарного університету, де проводили експериментальне дослідження.

Публікації. Основні положення та результати дисертації відображено у 39 наукових публікаціях (із них 26 одноосібні): 21 відображають основні результати дослідження (з них 1 одноосібна монографія, 1 розділ у колективній монографії, 1 методичний посібник, 3 статті є індексованими в наукометричних базах Web Of Science, Scopus, 15 статей у наукових виданнях, внесених до Переліку наукових фахових видань України), 18 додатково висвітлюють результати дисертації (серед них 1 розділ у колективній монографії, 9

публікацій у збірниках матеріалів наукових конференцій, 8 статей апробаційного характеру).

Кандидатську дисертацію з теми «Соціально-психологічні чинники міжособистісних стосунків у педагогічному колективі коледжу культури й мистецтв» за спеціальністю 19.00.05 – соціальна психологія; психологія соціальної роботи захищено 2015 року в Інституті психології імені Г. С. Костюка Національної Академії педагогічних наук України. Матеріалами кандидатської дисертації для написання докторської не послуговувалися. На положення та висновки кандидатської дисертації в докторській посилань немає.

Особистий внесок авторки в наукових працях, написаних у співавторстві, полягає в теоретичному обґрунтуванні основних ідей і положень досліджуваної проблеми й у науковій обробці отриманих результатів. Зокрема, у публікації «Global cultural principles of forming the scientific worldview of applicants for higher education» (у співавторстві з I. Shumilova, S. Zolotukhina, V. Apshay) обґрунтовано наукові підходи до визначення сутності поняття «культура», «принципи культури» (авторський внесок – 35%); у міжнародній публікації «General cultural curriculum vitae: philosophical, pedagogical and psychological aspects» (у співавторстві з I. Shumilova, S. Zolotukhina, V. Apshay) вивчено основу загальнокультурної компетентності учнів, проаналізовано закономірності соціокультурного та міжкультурного життя учня (авторський внесок – 40%); у міжнародній публікації «Functional brain asymmetry as a factor of the reproduction and perception of metaphors» (у співавторстві з I. Zubyashvili, T. Melnychuk, O. Lytvynenko, T. Ulianova) проаналізовано особливості та властивості метафори як методу психологічної роботи, зокрема зі здобувачами культурологічної освіти (авторський внесок – 50%); у спільній роботі «Сучасна культурна ситуація та її вплив на галузь культури та мистецтв» із Ю. В. Пелехом розкрито основні тенденції розвитку галузі культури і мистецтв на сучасному етапі і проаналізовано шляхи подальшого поступу цієї галузі (авторський внесок – 50%). У інших спільних публікаціях (за списком публікацій №№ 25, 30, 31, 32, 33, 34, 36, 37, 38) авторський внесок становить 50%.

Структура й обсяг дисертації. Робота складається зі вступу, п'яти розділів (п'ятнадцяти параграфів), висновків до них, загальних висновків, списку використаних джерел (523 найменування, з них 166 іноземними мовами, зокрема 74 – мовами Ради Європи), додатків. Загальний обсяг дисертації складає 549 сторінок, з них основного тексту 392 сторінка (19,2 друкованих аркушів). Робота містить 32 таблиці, 48 рисунків.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **вступі** обґрунтовано актуальність дослідження та його доцільність; оцінено загальний стан аналізованої наукової проблеми; представлено зв'язок роботи з науковими планами, програмами та темою; вказано мету, завдання, об'єкт, предмет, гіпотезу та методи дослідження. Актуалізовано та

схарактеризовано концепцію дисертації, що спирається на визначені методологічні, теоретичні й методичні засади; розкрито наукову новизну, практичне значення здобутих результатів; подано відомості про апробацію й упровадження результатів наукового пошуку; окреслено структуру роботи.

У першому розділі – **«Філософсько-методичні засади професійної підготовки майбутніх фахівців у галузі культури і мистецтв»** – проаналізовано сучасну культурну ситуацію в контексті її впливу на галузь культури і мистецтв; окреслено й схарактеризовано проблематику професійної культурно-мистецької підготовки у проєкції специфіки галузі культури та мистецтв, а також актуальних підходів до визначення її змісту та функціональних завдань; з'ясовано потенціал ціннісної освіти в сенсі актуальних вимог до професійної підготовки майбутніх фахівців у галузі 02 «Культура і мистецтво».

Доведено, що увага до культурної ситуації детермінована тим екзистенціальним значенням, що його має культура для людини та суспільства. Попри те, що постає вмістилищем архетипів і соціально-історичних смислів, фундаментом соціальності, культура водночас забезпечує суспільство духовним та ідеологічним ресурсом для поступу й розвитку. Людина ж сприймає культуру як джерело смисложиттєвих цінностей і моделей діяльності, поведінки та спілкування.

Накопичений у науковій парадигмі матеріал про особливості феномену культури (В. Біблер, О. Борщ, Е. Галліган, Д. Гарсія, А. Голдбард, Г. Зиммель, М. Каган, М. Мамардашвілі, Л. Свенсон, О. Стасевська, Л. Фалєєва, Д. Хезмондалш, Г. Шевченко, О. Шрамко) слугував підставою для констатації про те, що зміни є іманентною її властивістю: останні десятиліття демонструють глибинні культурні трансформації, фундаментальні зрушення в духовному житті соціуму загалом і внутрішньому житті кожної людини зокрема (М. Варнум, П. Грінфілд, І. Гроссман, П. Дімаджіо, Р. Інглеарт, Д. Рашкофф, К. Рапай, Г. Хулур). Між тим, умови культурної плюралізації та множинності інтерпретацій уявлень про світ, місце людини в ньому, неповторну природу людських взаємостосунків породжують ситуацію світоглядної, морально-етичної та поведінкової невизначеності й дезорієнтації. Означена ситуація у сфері практичної організації галузі культури та мистецтв, зокрема в частині підготовки кадрів, актуалізує потребу розроблення нових підходів з урахуванням усіх детермінантів поточної культурної ситуації. Справедливість такої тези увиразнює традиційне виконання функції промоції високої культури, формування гуманістичного та духовного ціннісного світовідношення саме фаховими представниками галузі культури і мистецтв.

Обґрунтоване визначення стратегем професійної підготовки культурно-мистецької сфери вимагає формування глибинного бачення природи феномену галузі культури та мистецтв. У ракурсі теоретичних напрацювань, присвячених осмисленню феномену галузі культури і мистецтв (Е. Галліган, А. Голдбард, А. Кір'якова, Л. Свенсон, О. Стасевська, Л. Фалєєва, Г. Філіпчук,

Д. Хезмондалш, Г. Шевченко, О. Шрамко), поняття «галузь культури та мистецтв» розглянуто як соціально-освітній і економічний механізм, основна мета якого – створення, збереження, поширення та використання культурних цінностей (духовного й матеріального планів), культурної спадщини та культурних благ, що сукупно становлять соціальну цінність. Соціокультурне значення галузі культури та мистецтв спроектоване на сучасне позиціонування культури як ключового елементу концепції сталого розвитку: культура (її рівень) визначає характер ставлення людей і суспільства до навколишнього світу – соціального й природного. Саме галузь культури та мистецтв сприяє розвитку творчого й естетичного потенціалу. Відтак система професійної підготовки фахівців у галузі культури та мистецтв, як неодмінна частина останньої, покликана сприяти реалізації основних соціально-економічних завдань галузі шляхом формування професійних компетентностей у її майбутніх фахівців.

Розбудова галузі культури та мистецтв передбачає організацію якісної культурно-мистецької освіти, співвідносною з підготовкою фахівців до такої діяльності, як: продукування та збереження культурних цінностей, просування ідей і цінностей високої культури. Зважаючи на це, в системі професійної підготовки фахівців у галузі 02 «Культура і мистецтво» особливу увагу належить концентрувати на аксіологічних аспектах, адже саме система цінностей утворює внутрішній стрижень культури. Наявністю ціннісного стрижня має відзначатися й представник галузі культури та мистецтв, що продиктовано його залученістю до виконання завдання забезпечення культурного різноманіття й міжкультурного діалогу, з одного боку, і специфічною суб'єктністю у просторі творчих процесів – з іншого. Очевидно, що ефективність галузі та її потенціал прямо корелюють із рівнем аксіологічної культури її представників.

З огляду на висновки напрацьовані із проблем впливу культурної ситуації на освітні процеси (С. Безклубенко, О. Берегова, В. Вельш, С. Возняк, Д. Гарсія, М. Каган, В. Мельник, Т. Костюк, Р. Паніккар, М. Попович, О. Стасевська, Л. Фалєєва, Г. Філіпчук, С. Черепанова), а також місця ціннісної освіти в освітній системі (В. Андрущенко, Т. Антоненко, Н. Бойченко, Д. Васильєва, П. Гапонюк, В. Дем'янюк, І. Зязюн, В. Кремень, М. Підлісний, Ю. Пелєх, В. Рогоза, А. Ручка, П. Херст, М. Яницький, А. Ярошенко) ціннісну освіту витлумачено як важливу компоненту гуманізації сучасної освіти (зокрема, університетської), а також як засіб розвитку креативно-ціннісних і критично-ціннісних властивостей особистості майбутніх фахівців у галузі культури і мистецтв.

Підґрунтям ціннісної освіти є аксіологічна парадигма, потрактована як сукупність досягнень аксіологічного знання, що детермінують потребу порушення суспільних проблем та їхнього розв'язання за допомогою ресурсів сучасної ціннісної теорії з огляду на поточну культурну, зокрема ціннісну, ситуацію. Вагомою причиною звернення до теми ціннісної освіти у процесі

професійної підготовки майбутніх фахівців у галузі культури та мистецтв є те, що остання сприяє розкриттю духовного потенціалу особистості, прищепленню ціннісного ставлення до навколишнього світу, формуванню аксіологічних компетентностей як основи визначення життєвих стратегій.

У другому розділі – **«Аксіологічна теорія в контексті формування професійних компетентностей майбутнього фахівця в галузі культури і мистецтв»** – проаналізовано теорію цінностей (її категорії, поняття, теоретичні напрацювання) як методологічну основу аксіологічної підготовки майбутнього фахівця в галузі культури та мистецтв; досліджено сутність аксіологічного підходу та перспективи його практичної реалізації у сфері культурно-мистецької освіти; вивчено національні й зарубіжні нормативно-правові підстави актуальності аксіологічного підходу в системі професійної підготовки фахівця в галузі культури і мистецтв; обґрунтовано зміст, структуру та специфіку аксіологічної професійної компетентності фахівця в галузі культури і мистецтв.

У доробках, присвячених осмисленню феномену аксіології та перспектив залучення її здобутків в освітній процес (В. Андрущенко, І. Бех, Т. Андрущенко, Н. Амельченко, Т. Варенко, М. Гайдегер, С. Горбатюк, К. Денек, Е. Заредінова, Д. Кукла, Т. Ловат, А. Матвійчук, І. Надольний, В. Огнев'юк, Ю. Пелех, Б. Рідінгс, І. Сопівник, Г. Шевченко), увиразнено особливий філософсько-науковий статус сучасної теорії цінностей, що зумовлений фундаментальним значенням цінностей для людини та суспільства як дотичних до всіх граней буття – соціальної, політичної, релігійної, правової, економічної, а також моралі, етики й естетики. Соціокультурний статус цінностей і їхнє функціональне навантаження детермінують вплив на освітню практику, оскільки саме освіта забезпечує процес ціннісної інтеріоризації, а також інституціалізації та формалізації в індивідуальному та соціальному вимірах.

Наукові праці з проблематики ціннісно-культурних засад освіти та її ролі як джерела цінностей (В. Андрущенко, М. Берковец, Х. Вегас, С. Горбатюк, П. Ігнатенко, І. Кадієвська, Т. Ловат, А. Мартюшева, В. Пазенок, Ю. Юшкевич) постають підвалинами обґрунтованої позиції про актуалізацію впровадження аксіологічної (ціннісно-орієнтованої) парадигми в освітній процес. На теоретичному рівні йдеться про інтеграцію аксіологічного знання та його здобутків із філософією освіти й педагогічною теорією, а на практичному – розроблення дієвих навчально-методичних засобів реалізації ціннісно-орієнтованої парадигми й аксіологічного підходу як передумов формування аксіологічної компетентності. Проведений аналіз теоретичних і практичних досліджень зі сфери сучасної аксіології дає підстави стверджувати, що аксіологічна компетентність у предметному контексті побутує як сукупність особистих, професійних і соціально-культурних цінностей та набуває вияву у способі мислення й поведінки. Сформованість аксіологічної компетентності є співвідною з наявністю аксіологічних знань і розвиненою ціннісно-

смісловою сферою. Доцільність формування аксіологічної компетентності майбутнього фахівця в галузі культури та мистецтв підтверджують результати спеціального аналізу національних і зарубіжних нормативно-правових актів у сфері освіти й культури і мистецтв, положенням яких, щоправда, не повною мірою відповідають чинні стандарти вищої освіти для галузі 02 «Культура і мистецтво», які не передбачають формування здатності до практичної діяльності на ціннісній основі та системі аксіологічних знань.

Із міркувань практичної результативності формування аксіологічної компетентності досягали у процесі реалізації аксіологічного підходу у сфері професійної підготовки (зокрема, майбутніх фахівців у галузі культури і мистецтв) як спеціально організованого освітнього процесу, заснованого на ціннісно-принципових конструктах і спрямованого (за допомогою педагогічних засобів і технологій) на формування професійної культури (зокрема, аксіологічної) майбутніх фахівців різного профілю.

Функціональний зміст застосування аксіологічного підходу передбачає професійну підготовку здобувачів освіти в єдності світоглядних, професійних і особистісних характеристик для розвитку індивідуально значущих ціннісних орієнтацій. Виявами єдності світоглядних, професійних і особистісних характеристик є засвоєння аксіологічних знань, набуття особистісних, професійних і соціокультурних цінностей, досягнення високого рівня аксіологічної культури. Практичним засобом забезпечення єдності постає аксіорозвивальне середовище, де здобувач освіти є активним учасником освітніх подій, що сприяє формуванню власного ціннісного ставлення до різних сфер життєдіяльності (особистої, професійної, соціально-громадської). З іншого боку, практична реалізація аксіологічного підходу визначає потребу залучення педагогічних технологій реалізації процедур імплементації гуманістичних і професійних цінностей в освітню практику з їхнім подальшим відображенням у результатах освітнього процесу.

Звернення до ідеї аксіорозвивального середовища продиктоване його потенціалом щодо комплексної реалізації таких перспективних педагогічних технологій, як: інтерактивне навчання, дослідницьке (евристичне) навчання, технологія «Створення ситуації успіху», технологія розвитку критичного мислення, технологія проєктного навчання («Метод проєктів»), технологія створення діалогового простору, комп'ютерно-інформаційні технології. Добір перерахованих технологій уможливило оперування описаними в роботі спеціальними критеріями, загальний принцип яких – спрямованість на засвоєння й усвідомлення особливого значення цінностей і ціннісних феноменів для людини та суспільства. Зважаючи на це, цінності в дисертації трактуються у взаємодії з істотною характеристикою свідомості, феномену, що єдне в собі об'єктивне та суб'єктивне, структурує духовно-практичні орієнтації кожної людини, постає джерелом безпосередніх мотивів її поведінки, спрямовує на досягнення ідеалу, вираженого цінностями. Унаслідок проведеного аналізу сформульовано авторські визначення: 1) особистісних

цінностей як сукупності цінностей моральних (порядність) і діяльнісних (самовдосконалення та саморозвиток); 2) професійних цінностей (професійна компетентність і професійна самореалізація); 3) соціокультурних цінностей (повага до людської гідності, свобода та демократія). Розгляд і виконання діагностичних процедур основних системоутворювальних цінностей особистості майбутнього фахівця в галузі культури і мистецтв уможливають оцінення сформованості аксіологічної компетентності здобувачів культурно-мистецької освіти.

У третьому розділі – **«Теоретичні основи проєктування аксіорозвивального середовища закладів вищої освіти»** – проведено аналітичне дослідження сутності базових понять і положень педагогічного знання як засадничих елементів проєктування аксіорозвивального середовища; обґрунтовано концептуальну основу й визначено змістові особливості аксіорозвивального середовища; розкрито зміст методології та специфіку засобів проєктування аксіорозвивального середовища у вищій школі.

У наукових розвідках, які окреслюють перспективи розвитку сучасної освіти (В. Андрущенко, І. Бех, М. Братко, Т. Вагнер, М. Галицька, В. Зінченко, В. Луговий, Д. Кукла, В. Курило, Г. Москалик, О. Сухомлинська, Ю. Пелех, Г. Філіпчук, Г. Шевченко, А. Ярошенко), а також удосконалення технологій освітнього процесу (О. Бордюк, Н. Грицай, О. Гусак, М. Євтух, Н. Єлагіна, А. Каташов, Г. Кліщ, А. Кроуфорд, С. Метьюз, Д. Макінстер, Н. Федчишин, В. Саул, П. Саух, В. Сідельнікова, І. Ремзі, О. Удод, Г. Шевченко), відображено прагнення сучасної педагогічної теорії як орієнтованої на просування ідей саморозвитку та самовдосконалення, усвідомлення корисності самоорганізації й системності в освітньому процесі (для всіх його суб'єктів) збагатити навчально-методичний базис освіти промоцією інноваційних підходів. Звернення до ідеї аксіорозвивального середовища як технології формування аксіологічної компетентності майбутнього фахівця в галузі культури та мистецтв повністю відповідає означеній тенденції педагогічної науки.

Осмислення теоретичних положень учення про соціум і освітнє середовище (М. Братко, Е. Заредінова, І. Іванюк, А. Каташов, О. Керницький, В. Ясвін) сприяло формулюванню авторського визначення поняття «аксіорозвивальне середовище» як складноструктурованого, багаторівневого освітнього простору, що має полісуб'єктний і полікомпонентний зміст, відзначається складною внутрішньою кореляцією й інтегральністю впливу різних чинників на процес розвитку психофізичних якостей і особистісних характеристик здобувачів освіти, зокрема аксіологічної компетентності. Концепт «аксіорозвивальне середовище» постає у: 1) просторово-організаційному ракурсі: як освітній елемент соціокультурного простору, простір взаємодії окремих елементів чи суб'єктів освітніх процесів; 2) структурно-організаційному розрізі: як цілеспрямована, організована, керована, багатофункціональна, відкрита педагогічна система безпосередніх і опосередкованих взаємодій педагогів і здобувачів освіти заради реалізації

певних результатів освітньої діяльності; 3) системно-функціональному контексті: як інтегрована цілісність соціокультурних, педагогічних, організаційних та інших спеціально організованих в освітньому закладі умов, результатом системної реалізації яких є формування певних якостей здобувача освіти (особистісних і/або професійних). Метою функціонування аксіорозвивального середовища названо задоволення ціннісних освітніх потреб здобувачів освіти, що пов'язано з реалізацією передбачених змістом освітнього процесу методів, форм і видів ціннісно-орієнтованої освітньої діяльності, спрямованої на досягнення певних освітніх результатів: комплексного розвитку професійних компетентностей, психофізичних якостей та особистісних (зокрема, ціннісних) характеристик здобувачів освіти.

Концептуальним результатом дослідження стало виокремлення у структурі аксіорозвивального середовища типових функціональних блоків – когнітивного, мотиваційного, операційно-діяльнісного й організаційно-логістичного. Зміст кожного блоку детермінує система освітніх парадигм (загальних і спеціальних). Запропонована структурна організація аксіорозвивального середовища як засобу формування аксіологічної компетентності майбутнього фахівця в галузі 02 «Культура і мистецтво» уможливорює практичне та системне впровадження технологій реалізації аксіологічного підходу.

Проектування аксіорозвивального середовища (для формування ціннісно-сислової сфери й аксіологічної культури майбутніх фахівців у галузі культури і мистецтв) є практичною реалізацією обґрунтованої на методологічному етапі дослідження тези про евристичний та освітній потенціал інтеграції аксіологічного знання і його здобутків з філософією освіти та педагогічною теорією. Методологія проектування охоплює шість проектних кроків: 1) формулювання концептуальної теоретико-методологічної основи аксіорозвивального середовища; 2) систематизація елементів теоретико-методологічної основи проектування такого середовища; 3) формулювання освітньо-професійних принципів аксіорозвивального середовища; 4) інвентаризація та систематизація форм, методів і засобів освітнього процесу у межах аксіорозвивального середовища; 5) обґрунтування та змістова характеристика організаційно-педагогічних умов практичної реалізації аксіорозвивального середовища; 6) експериментальне моделювання аксіорозвивального середовища. Принциповим параметром запропонованої методології проектування аксіорозвивального середовища, що підвищує методичну цінність останньої, є її універсальність і можливість використання у процесі професійної підготовки не лише майбутніх фахівців у галузі культури і мистецтв, а й представників інших спеціальностей.

У четвертому розділі – **«Моделювання аксіорозвивального середовища як педагогічної технології професійної підготовки майбутнього фахівця в галузі культури і мистецтв»** – обґрунтовано педагогічні умови формування аксіологічної компетентності майбутнього фахівця в галузі

культури і мистецтв в умовах аксіорозвивального середовища; визначено критерії, показники та рівні сформованості аксіологічної професійної компетентності фахівця відповідного профілю; розроблено структурно-функціональну модель аксіорозвивального середовища.

Спеціальна увага до педагогічних умов формування аксіологічної компетентності майбутнього фахівця в галузі культури і мистецтв зумовлена тим, що обґрунтування та змістова характеристика останніх є важливим складником процесу проектування аксіорозвивального середовища, визнаного вагомим елементом професійної підготовки фахівця відповідного профілю. Принциповою дослідницькою позицією вважаємо спрямування педагогічних умов на забезпечення ціннісно-орієнтованого виміру професійної підготовки фахівців у галузі культури та мистецтв і досягнення такого концептуального результату, як прищеплення майбутнім представникам культурно-мистецької галузі аксіологічної культури високого рівня.

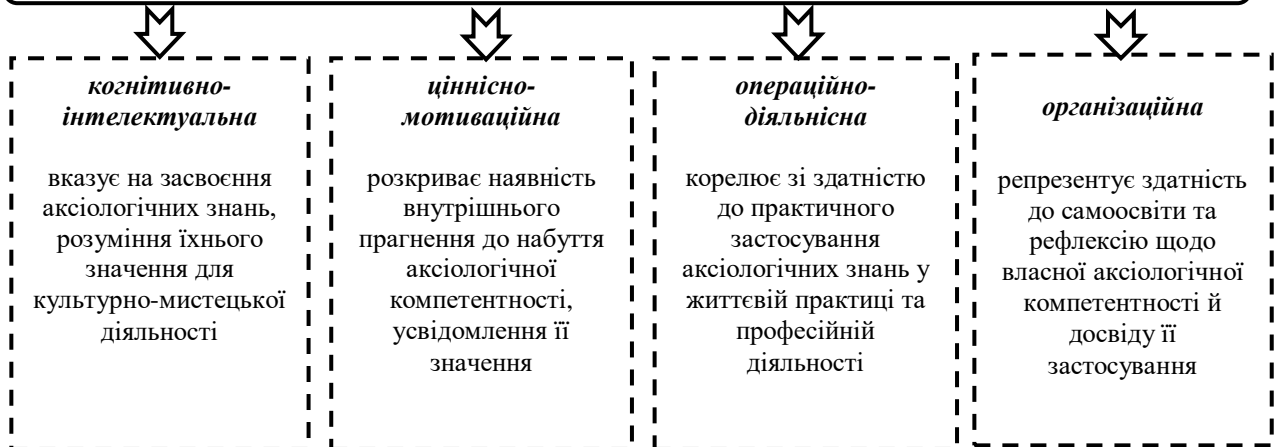
Множинність трактувань феномену педагогічних умов, виявлена у межах аналізу досвіду залучення цього концепту в освітню практику, слугувала детермінантом формулювання його авторського визначення як важливого феномену педагогічної практики, що має динамічний характер, соціально-історичну генезу, а також є функціональною системою зовнішніх і внутрішніх чинників, що задають змістовні та процесуальні параметри освітнього процесу для досягнення певних результатів навчання, зокрема формування аксіологічної компетентності.

Узагальнений матеріал теоретичного етапу дослідження та результати експертного опитування стали підставою для виокремлення найбільш перспективних педагогічних умов формування аксіологічної компетентності майбутнього фахівця в галузі культури і мистецтв в умовах аксіорозвивального середовища: 1) формування інтелектуально-когнітивної основи ціннісної мотивації до професійної діяльності; 2) актуалізація ціннісної мотивації до формування розвиненої ціннісно-сислової сфери й аксіологічної культури; 3) активізація життєвої та професійної практик на ціннісних засадах та аксіологічних знаннях; 4) заохочення особистісного (ціннісного) саморозвитку шляхом особистої участі у творенні ціннісно-сислових конструктів. Для кожної з означених педагогічних умов дібрано й обґрунтовано систему методичних заходів їхньої реалізації як практичних засобів формування у майбутнього фахівця в галузі культури і мистецтв аксіологічної компетентності.

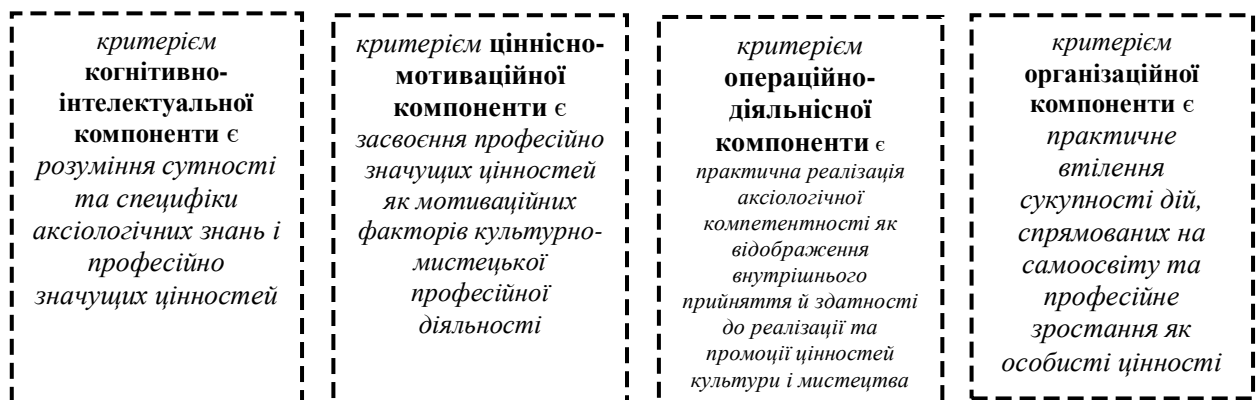
У контексті доведення цінності наукових результатів на основі практичної перевірки структура дослідження передбачала експериментальну перевірку теоретично обґрунтованих педагогічних умов формування аксіологічної компетентності в умовах аксіорозвивального середовища. З огляду на це визначено компоненти, критерії, показники та рівні сформованості аксіологічної компетентності майбутніх фахівців у галузі 02 «Культура і мистецтво» (рис. 1).

Формування аксіологічної компетентності фахівця в галузі 02 «Культура і мистецтво», що ґрунтується на аксіологічних знаннях та розвиненій ціннісно-смысловій сфері (як сукупності особистих, професійних і соціокультурних цінностей)

КОМПОНЕНТИ

КРИТЕРІЇ

РІВНІ

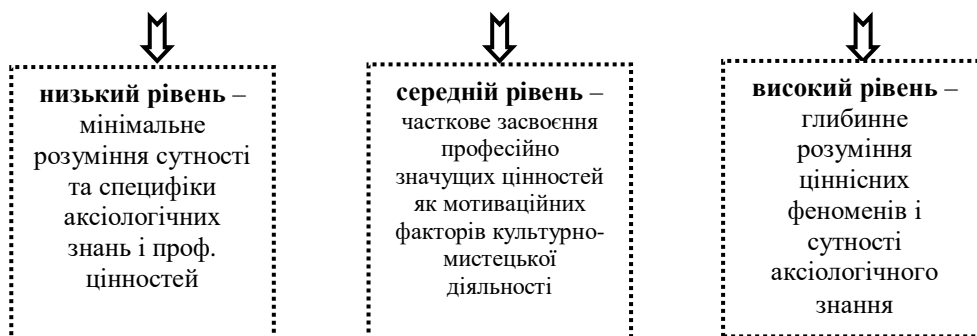

Рис. 1. Структура аксіологічної компетентності та її діагностики

Спектр критеріїв складають: 1) розуміння сутності та специфіки аксіологічних знань і професійно значущих цінностей; 2) засвоєння професійно значущих цінностей як мотивуючих факторів культурно-мистецької професійної діяльності; 3) практична реалізація аксіологічної компетентності як відображення внутрішнього прийняття та здатності до реалізації й промоції цінностей культури і мистецтва; 4) практичне втілення сукупності дій, спрямованих на самоосвіту та професійне зростання як особисті цінності. Дослідження (діагностування й аналіз) із застосуванням показників і відповідних їм рівнів орієнтує суб'єктів освітнього процесу в доборі потрібних навчально-методичних заходів та організаційних зусиль для забезпечення якості й цілісності освітнього процесу в умовах аксіорозвивального середовища.

Важливим етапом проведеного дослідження стало проектування змістово-функціональної моделі формування аксіологічної професійної компетентності майбутнього фахівця в галузі культури і мистецтв в умовах аксіорозвивального середовища (рис. 2), що репрезентує авторську методіку проектування аксіорозвивального середовища, зокрема педагогічних умов досягнення заявленого освітнього результату – сформованості аксіологічної компетентності. Запропонована модель демонструє кореляції, функції та динаміку чотирьох блоків, які фіксують відмінності між стартовим і фінішним станом рівня сформованості аксіологічної компетентності фахівця відповідного профілю. Практичним результатом реалізації структурно-функціональної моделі є сформованість аксіологічної компетентності майбутнього фахівця в галузі 02 «Культура і мистецтво» в умовах аксіорозвивального середовища на підставі обґрунтованих (і систематизованих) авторських педагогічних умов.

У п'ятому розділі – **«Організація та проведення дослідно-експериментальної перевірки ефективності структурно-функціональної моделі аксіорозвивального середовища як педагогічної технології професійної підготовки майбутнього фахівця в галузі культури і мистецтв»** – укладено й описано програму формувального етапу педагогічного експерименту; проаналізовано результати експериментальної перевірки ефективності моделі аксіорозвивального середовища як технології професійної підготовки майбутнього фахівця в галузі культури і мистецтв.

Завершальний розділ дисертації присвячено опису процедури та результатів констатувального дослідження й формувального експерименту, отриманих унаслідок застосування низки методик діагностування ефективності запропонованих у дисертації педагогічних умов у межах аксіорозвивального середовища. Методики підлягали стратифікації за чотирма блоками: 1) методики дослідження розуміння студентами сутності та специфіки аксіологічних знань і професійно значущих цінностей; 2) методики дослідження засвоєння професійно значущих цінностей як мотивуючих факторів культурно-мистецької професійної діяльності; 3) методики дослідження здатності фахівця до практичної реалізації аксіокомпетентності як

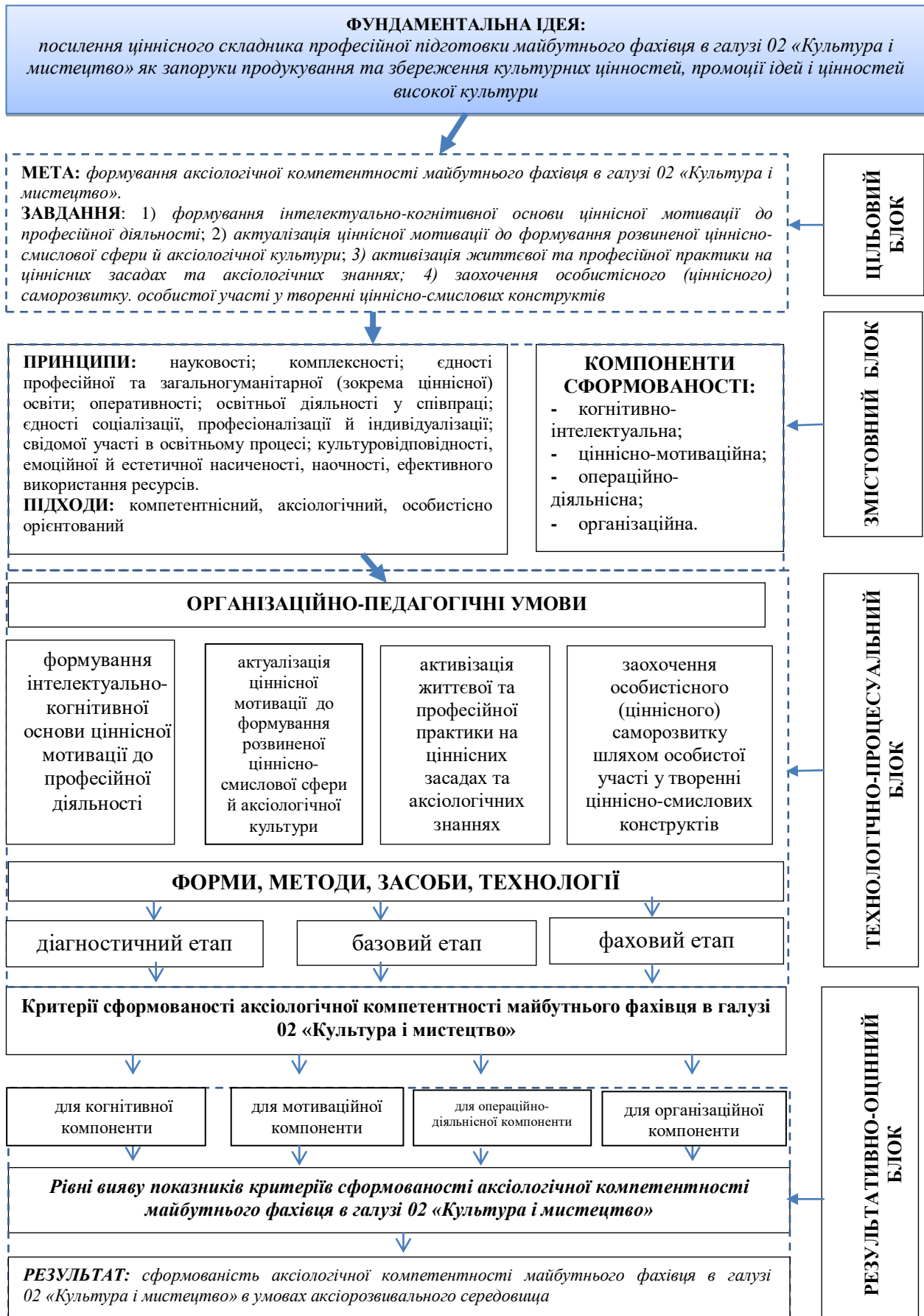

Рис. 2. Структурно-функціональна модель формування аксіологічної компетентності фахівця в галузі 02 «Культура і мистецтво» в умовах аксіорозвивального середовища

відображення внутрішнього прийняття та здатності до реалізації й промоції цінностей культури і мистецтва; 4) методики дослідження здатності студентів до практичного втілення сукупності дій, спрямованих на самоосвіту та професійне зростання як особисті цінності.

Аналіз теоретичних та експериментальних досліджень із проблеми формування аксіологічної компетентності увиразнив складність процесу розвитку останньої під час професійної підготовки майбутнього фахівця, зокрема в галузі 02 «Культура і мистецтво», а відтак доцільність системної побудови такого. Попри вагомість, у психолого-педагогічній літературі на сьогодні немає ґрунтовних емпіричних підтверджень останнього. Виявлена прогалина стала детермінантом формулювання наукової гіпотези та постановки експериментальних завдань. Так, звернення до фахової літератури (І. Бех, Ю. Пелех) сприяло визначенню загальнонаукової методології дослідження, виокремленню дослідницьких принципів, зокрема принципу системного аналізу психолого-педагогічних явищ, єдності свідомості та діяльності, особистісно зорієнтованого гуманістичного підходу до навчання та розвитку, особистісно-діяльнісного й аксіологічного підходів у системі професійної освіти. Обґрунтованість вибору методів дослідження підтверджує відповідність методик меті, завданням та експериментальним планам дослідження; узгодженість структури методик із початковими теоретичними уявленнями про аксіологічну компетентність як системне явище; задовільні результати експериментального дослідження й апробація аксіологічної моделі майбутнього фахівця в галузі 02 «Культура і мистецтво».

Проведене емпіричне дослідження підтверджує високу ефективність запровадженої програми розвитку аксіологічної компетентності майбутніх фахівців у галузі 02 «Культура і мистецтво» в умовах аксіорозвивального середовища. Йдеться про діагностування наприкінці формувального експерименту у більшості студентів експериментальних груп позитивних кореляційних зв'язків між компонентами аксіологічної компетентності, а також певною мірою – між ціннісними вимірами особистості.

Останнє доводить досягнення гармонійності структури сформованості аксіологічної компетентності студентів унаслідок запровадження авторської системи психолого-педагогічних впливів на становлення аксіологічної компетентності. Прикметною є досить значна кількість кореляцій компоненти «духовність», що слугує підставою для констатації про засадниче її значення для формування аксіологічної компетентності респондентів завдяки ефективності запровадженої у практику структурно-функціональної моделі формування аксіологічної компетентності фахівця в галузі 02 «Культура і мистецтво» в умовах аксіорозвивального середовища та педагогічних умов її реалізації.

Таблиця 3

**Порівняльні показники за узагальненими параметрами
сформованості аксіологічної компетентності в картині світу здобувачів-
майбутніх фахівців у галузі 02 «Культура і мистецтво»
(у балах, завершальний зріз формувального експерименту)**

	Контрольні групи					Експериментальні групи				
	in	ax	ean	o	²	in	ax	ean	o	²
ціннісний – неціннісний	1	4	1,91	1	1,18	3	7	3,31	3	,97
професійний – непрофесійний	1	3	1,57	1	1,03	2	6	4,03	3	,58
цільовий – нецільовий	3	2	1,37	1	1,21	3	6	5,83	6	,41
свідомий – несвідомий	1	2	1,13	1	1,29	3	6	2,48	5	,95
парадигмальний – компресований	3	4	1,93	1	1,39	2	8	6,13	7	,35
кваліфікований – некваліфікований	1	3	1,81	1	1,40	3	7	2,93	5	,13
імажинативний – неімажинативний	1	3	2,81	1	1,25	1	6	4,53	6	,93
відповідальний – невідповідальний	1	3	2,43	1	1,15	2	8	6,95	6	,42
мистецький – немистецький	2	3	2,49	1	1,07	3	8	6,25	7	,18
важливий – неважливий	1	3	1,55	1	1,48	3	6	3,51	2	,90
навчальний – ненавчальний	1	4	1,89	1	1,23	2	7	5,90	7	,79
полікультурний – неполікультурний	1	5	6,08	7	2,36	4	7	6,91	7	,90
перспективний – неперспективний	1	4	1,73	1	1,22	4	8	6,19	6	,30
психологічний – непсихологічний	1	3	1,81	1	1,20	3	8	4,43	4	,92
реалістичний – вигаданий	1	3	1,88	1	1,02	3	6	4,90	4	,95
осмислений – неосмислений	1	2	1,30	1	1,26	4	6	4,82	4	,97
комунікативний – некомунікативний	2	4	1,58	1	1,36	4	7	4,18	5	,45
оригінальний – неоригінальний	1	3	1,08	1	0,93	4	8	4,97	3	,17
унікальний – звичайний	1	2	1,51	1	1,23	2	8	4,87	4	,61

Джерело: власна розробка.

Заслуговує на окрему заувагу виявлений наприкінці формувального етапу експерименту факт суттєвих відмінностей у студентів контрольних груп кореляційних зв'язків між підструктурами аксіологічної компетентності та ціннісними вимірами, що співвідносні з, по-перше, відображенням негармонійності структури аксіологічної компетентності на основі позитивності та негативності кореляційних зв'язків, а по-друге, з відсутністю у виокремлених компонентах аксіологічної компетентності значної кількості зв'язків з іншими компонентами, за винятком таких як «насолада», «безпека» та «соціальність».

Окрім того, за результатами обробки отриманих показників (таблиця 1) постає очевидним, що студенти експериментальних груп вирізняються високими показниками сформованості аксіологічної компетентності (у респондентів однаковою мірою представлені всі складники ціннісно-мотиваційної компоненти аксіологічної компетентності), а студенти контрольних груп демонструють тенденцію до позитивного сприймання процесу набуття аксіологічної компетентності.

Загалом за всіма компонентами семантичного диференціалу показники є набагато вищими у студентів експериментальних груп порівняно з респондентами контрольних груп.

ВИСНОВКИ

У пропонованій дисертації теоретично узагальнено та практично розв'язано проблему професійної підготовки майбутнього фахівця в галузі культури і мистецтв в умовах аксіорозвивального середовища закладів вищої освіти із прогнозованим результатом навчання – сформованістю аксіологічної компетентності. Матеріали теоретичних напрацювань і результати експериментальної перевірки структурно-функціональної моделі професійної підготовки майбутнього фахівця галузі 02 «Культура і мистецтво» в умовах аксіорозвивального середовища дають підстави для обґрунтованих висновків:

1. Поточна культурна ситуація зазнає кардинальних змін, детермінованих масовими культурними трансформаціями й утвердженням модерних цінностей, з одного боку, і прагненням до збереження специфічних культурних традицій – з іншого. На такому тлі залишається фундаментальною та позатемпоральною інтелектуальною й суспільно-політичною установкою, що формування культури високого рівня – це принципово важлива суспільна мета, оскільки культура є основою соціального поступу в усіх сферах. Увага до галузі культури і мистецтв виправдана з огляду на створення та використання її символічного й соціального капіталу, відтворення набору цінностей духовного та матеріального вимірів. Стан і перспективи галузі безпосередньо зумовлені

якістю організації культурно-мистецької освіти, залежної від виконання низки практичних завдань, як-от: 1) професійна підготовка конкурентоспроможної особистості майбутнього професіонала, орієнтованого на постійне самовдосконалення, творчий пошук, самореалізацію та саморозвиток; 2) упровадження освітньої практики, що в основі своїй має ціннісно-антропологічні підходи й орієнтована на потреби конкретної особистості; 3) побудова простору зустрічі культур, простору ціннісного синтезу, що сприятиме формуванню високого рівня культури, засвоєнню загальнолюдських і професійних цінностей.

Феномен галузі культури і мистецтв, попри значний історичний досвід, досі постає предметом активного дослідження та дискутування. На ґрунті узагальнення культурологічного матеріалу поняття «галузь культури і мистецтв» потрактовано як соціально-економічний механізм, пріоритетною метою якого є створення, збереження, поширення та використання культурних цінностей (духовного й матеріального вимірів), культурної спадщини та культурних благ, що сукупно складають соціальну цінність. Логіка визначення пов'язана зі спрямуванням системи професійної підготовки фахівців у галузі культури та мистецтв, як неодмінної частини галузі, на реалізацію найважливіших соціально-економічних завдань шляхом формування належних професійних компетентностей майбутніх її фахівців. Очевидно, що розбудова галузі культури і мистецтв передбачає організацію якісної культурно-мистецької освіти, витлумаченої як підготовка фахівця до продукування та збереження культурних цінностей, промоції цінностей високої культури. Відтак до якісних характеристик фахівця в галузі культури і мистецтв зараховано сформованість аксіологічної компетентності – з огляду на причетність останнього до виконання завдання забезпечення культурного різноманіття та міжкультурного діалогу, з одного боку, і специфічну суб'єктність у просторі творчих процесів – з іншого.

2. Актуальність ціннісної освіти в контексті професійної підготовки майбутнього фахівця в галузі культури і мистецтв зумовлена її принципово вагомим статусом для формування особистості (зокрема, ціннісно-сміслової сфери) та реалізацією через освітні інститути завдання її прилучення до світу культури, засвоєння цінностей культури, що створює простір і для індивідуальних, і суспільних позитивних перетворень. Ціннісна освіта також постає засобом розвитку креативно-ціннісних і критично-ціннісних властивостей особистості майбутнього фахівця в галузі культури і мистецтв. Оскільки мету ціннісної освіти складає становлення ціннісно-сміслової сфери та високої аксіологічної культури як основи здатності до визначення життєвих стратегій, розв'язання морально-етичних проблем і здійснення ціннісного вибору (фактично – сформованість аксіологічної компетентності), то її зміст – ознайомлення, розуміння та прийняття універсальних гуманістичних цінностей, які відображають цивілізаційний і культурно-історичний досвід, а також

формування ґрунтовних аксіологічних знань для творення ціннісної картини світу.

У проєкції визнання практичним завданням сучасної аксіології не лише формування аксіологічних знань, а й промоції духовних (позитивних) цінностей як принципового чинника формування ціннісної свідомості й основи людської діяльності запропоновано авторську дефініцію поняття «цінності» як культурно визначених ідеалів і норм гуманістичного змісту, що мають консолідуючий потенціал і здатність до універсалізації, окреслюють характер суб'єктивної комунікації з навколишнім світом, детермінують цілі та пріоритети життєвої стратегії в її індивідуальному та соціальному вимірах.

Із прийняттям концептуальної позиції, що підґрунтям ціннісної освіти є саме аксіологічна парадигма, її потрактовано як сукупність досягнень аксіологічного знання, що детермінують потребу порушення суспільних проблемних питань та їхнього вирішення у межах сучасної ціннісної теорії з огляду на поточну культурну ситуацію, зокрема ціннісну. Таке бачення аксіопарадигми мотивує та програмує логіку вжиття заходів аксіологічної інноватизації освітнього процесу. Перспективним шляхом інноватизації є створення, розвиток і реалізація аксіорозвивального середовища у процесі професійної підготовки майбутнього фахівця в галузі 02 «Культура і мистецтво».

3. У педагогічній практиці звернення до аксіологічної парадигми пов'язане з перевагами освітньої реалізації аксіологічного підходу, який доречно витлумачити як спеціально організований освітній процес, заснований на ціннісно-принципових конструктах і спрямований (за допомогою педагогічних засобів і технологій) на формування професійної культури (зокрема, аксіологічної) майбутніх фахівців різного профілю. Це відсилає до визнання аксіологічної культури особливим способом соціального буття індивіда, що ґрунтується на аксіологічних знаннях і розвиненій ціннісно-смісловій сфері та набуває виявів у процесах ціннісної самореалізації індивіда, обраних і здійснюваних індивідом життєвих стратегіях. Тому зміст ціннісно-сміслові сфери задають цінності та ціннісні орієнтації, якими для фахівця в галузі культури і мистецтв вважаємо індивідуальний результат когнітивного й емоційно-чуттєвого опрацювання та сприйняття певних цінностей гуманістичного змісту, що постають дієвими регуляторами суб'єктивної комунікації з навколишнім світом і визначальними чинниками життєвої стратегії (зокрема, професійної діяльності).

Виконаний контент-аналіз увиразнив регламентацію в документах, які складають нормативно-правову базу практичної реалізації аксіологічного підходу у процесі професійної підготовки фахівця в галузі культури і мистецтв – Законі України «Про освіту» (2017 р.), Законі України «Про вищу освіту» (2014 р.), Законі України «Про професійний розвиток працівників» (2012 р.), Законі України «Про культуру» (2010 р.), а також інших актах у царині освіти та професійної підготовки у вищій школі, доцільності формування

аксіологічної компетентності як одного із результатів освітнього процесу. Така правова позиція національного освітнього й культурно-мистецького законодавства корелює з міжнародно-правовою практикою, підходи та норми якої постулюють потребу втілення ціннісної компоненти освітнього процесу. Окрім зазначеного вище, контент-аналіз розкрив певні прогалини у реалізації аксіологічного підходу в системі професійної підготовки фахівця в галузі культури і мистецтв (аргументом слугує опрацювання змісту стандартів вищої освіти для галузі 02 «Культура і мистецтво», зокрема в частині загальних і спеціальних компетентностей, що мають бути сформовані за підсумками опанування здобувачем відповідних освітніх програм, а також програмних результатів навчання). Це окреслює суперечність між чинними національними та міжнародними нормативно-правовими актами й концептуальними освітніми програмами, що прописують професійну підготовку фахівця в галузі культури і мистецтв в Україні.

4. Позиціонування аксіологічної компетентності майбутнього фахівця в галузі культури і мистецтв у предметному контексті як сукупності особистих, професійних і соціально-культурних цінностей, що задає характер ціннісно-сислової сфери особистості та формує смисли й цілі життєдіяльності, детермінує способи їхнього досягнення, а у функціональному – як репрезентанта у змісті та характері діяльності індивіда, у способі мислення й поведінки, інтелектуальній та практичній активності, що ґрунтується на аксіологічних знаннях і розвиненій ціннісно-сислової сфері, уможлиблює констатацію про те, що сформованість аксіологічної компетентності майбутнього фахівця в галузі 02 «Культура і мистецтво» базується на аксіологічних знаннях і розвиненій ціннісно-сислової сфері (як сукупності особистих, професійних і соціокультурних цінностей). Відтак за авторським визначенням: 1) особистісні цінності – це сукупність цінностей моральних (порядність) і діяльнісних (самовдосконалення й саморозвиток); 2) професійні цінності – це, передусім, професійна компетентність і професійна самореалізація; 3) основні соціокультурні цінності – це повага до людської гідності, свобода й демократія. Обґрунтоване та деталізоване бачення аксіологічної компетентності майбутнього фахівця в галузі культури і мистецтв є концептуально вагомим для побудови освітньої стратегії формування такої компетентності.

5. У площині виокремлення як засадничих елементів проектування аксіорозвивального середовища базових понять і концептів педагогічного знання осмислено представлення сучасної педагогіки як наукової галузі, що забезпечує розуміння суб'єктами освітнього процесу цілей освіти і її завдань. Таке трактування функціоналу сучасної педагогіки склало підґрунтя концептуалізації системи педагогічних знань щодо теорії і практики, ресурсів та інструментарію здійснення освітнього процесу в умовах аксіорозвивального середовища. Прикметно, що українські та зарубіжні теоретики і практики царини педагогіки одностайні у визнанні фундаментальним завданням сучасної

освіти формування культурної особистості з таким ядром, як здатність до самовизначення та культурної ідентифікації, життєтворчості й самоствердження в усіх сферах життєдіяльності, можливим лише за умов особистісно орієнтованого освітнього процесу. Означеною науковою позицією послуговувалися як аргументом упровадження аксіологічної інноватизації освітнього процесу та звернення до фундаментального концепту освітнього розвивального середовища.

Значний досвід теоретичного осмислення та практичного застосування концепту освітнього розвивального середовища не знівелював актуальності питання його термінологічного визначення. Актуальними для дослідження стали інтегровані в концепт освітнього розвивального середовища ідеї розвитку, самореалізації та формування професійних компетентностей, а також установлені у процесі вивчення широкого спектра підходів до трактування його сутності складність і багатогранність феномену, множинність способів організації освітнього процесу та досягнення бажаних освітніх результатів. Як наслідок узагальнення опрацьованого матеріалу про концепт освітнього розвивального середовища аксіорозвивальне середовище визначено як складно-структурований, багаторівневий освітній простір, який має полісуб'єктний і полікомпонентний зміст, відзначається складною внутрішньою кореляцією й інтегральністю впливу різних чинників на процес розвитку психофізичних якостей і особистісних характеристик здобувачів освіти, зокрема аксіологічної компетентності. Відповідно мету функціонування аксіорозвивального середовища співвіднесено із задоволенням ціннісних освітніх потреб здобувачів освіти, пов'язаним із реалізацією передбачених змістом освітнього процесу методів, форм і видів ціннісно-орієнтованої освітньої діяльності, спрямованої на досягнення певних освітніх результатів: комплексного розвитку професійних компетентностей, психофізичних якостей і особистісних (зокрема, ціннісних) характеристик здобувачів освіти.

6. Проектування аксіорозвивального середовища (для формування аксіологічної компетентності) є практичною реалізацією обґрунтованої на методологічному етапі дослідження тези про евристичний і освітній потенціал інтеграції аксіологічного знання та його здобутків із філософією освіти й педагогічною теорією. З огляду на авторські трактування феномену аксіорозвивального середовища, а також набутий досвід проектування освітнього середовища процес проектування аксіорозвивального середовища у вищій школі стратифіковано на *шість* послідовно виконуваних проектних кроків, як-от: 1) формулювання концептуальної теоретико-методологічної основи аксіорозвивального середовища; 2) систематизація елементів теоретико-методичної основи проектування такого середовища; 3) формулювання освітньо-професійних принципів аксіорозвивального середовища; 4) інвентаризація та систематизація форм, методів і засобів освітнього процесу у межах аксіорозвивального середовища; 5) обґрунтування та змістова характеристика організаційно-педагогічних умов практичної реалізації

аксіорозвивального середовища; б) експериментальне моделювання аксіорозвивального середовища. Практична реалізація вказаних методичних кроків є фундаментальною передумовою ефективного функціонування аксіорозвивального середовища та практичного досягнення бажаних освітніх результатів – формування аксіологічної компетентності як вияву аксіологічної культури високого рівня у майбутнього фахівця галузі культури і мистецтв.

7. Розроблена та схарактеризована в дослідженні структурно-функціональна модель формування аксіологічної компетентності майбутнього фахівця в галузі 02 «Культура і мистецтво» демонструє кореляції, функції та динаміку чотирьох блоків (цільового, змістового, технологічно-процесуального, результативно-оцінного), що фіксують відмінності між стартовим і фінішним станом рівня сформованості аксіологічної компетентності майбутнього фахівця в галузі 02 «Культура і мистецтво». Структурно-функціональна модель відзначається зорієнтованістю на конкретну мету – посилення ціннісного складника професійної підготовки майбутнього фахівця в галузі 02 «Культура і мистецтво» як запоруки продукування та збереження культурних цінностей, промоції ідей і цінностей високої культури. Практичним результатом реалізації структурно-функціональної моделі постає сформованість аксіологічної компетентності майбутнього фахівця в галузі 02 «Культура і мистецтво» в умовах аксіорозвивального середовища на підставі обґрунтованих (і систематизованих) авторських педагогічних умов: 1) формування інтелектуально-когнітивної основи ціннісної мотивації до професійної діяльності; 2) актуалізація ціннісної мотивації до формування розвиненої ціннісно-сислової сфери й аксіологічної культури; 3) активізація життєвої та професійної практик на ціннісних засадах і аксіологічних знаннях; 4) заохочення особистісного (ціннісного) саморозвитку на основі особистої участі у творенні ціннісно-сислових конструктів. Для кожної з означених педагогічних умов дібрано й обґрунтовано систему методичних заходів їхньої реалізації.

Зважаючи на отримані під час формувального експерименту результати, виокремлено передумови набуття здобувачами – майбутніми фахівцями в галузі 02 «Культура і мистецтво» аксіологічної компетентності: 1) розуміння студентами значення аксіознання для культурно-мистецької професійної діяльності; усвідомлення потенціалу та перспектив застосування аксіологічних знань, а також ціннісного виміру майбутньої професії і професійно значущих цінностей; 2) розвиток ціннісно-сислової сфери особистості, становлення у студентів аксіопсихіки, у структурі якої базовими фреймами будуть: а) наявність стійкої мотивації до набуття аксіологічної компетентності; б) усвідомлення цінності професійної діяльності в галузі культури і мистецтв; в) здатність до самоорганізації в освітньо-пізнавальній діяльності, зокрема для опанування інформаційного та знанневого потоку аксіологічного змісту; 3) розвиток особистісних новоутворень студентів, які фасилітують становлення у них аксіологічних скриптів свідомості, а саме: а) прагнення до опанування

освітньо-пізнавальних технологій як запоруки подальшої успішної кар'єри; б) здатності до практичного застосування аксіологічних знань у життєвій практиці та професійній діяльності; в) уміння здійснювати рефлексію щодо своєї аксіологічної компетентності й досвіду її застосування; 4) розвиток здатності студентів – майбутніх фахівців у галузі 02 «Культура і мистецтво» – до творчої самореалізації, що передбачає креативність реалізації аксіологічної компетентності в культурно-мистецькій професійній діяльності; усвідомлене бажання вдосконалювати власні професійні компетентності, зокрема прагнення до професійно-аксіологічного саморозвитку; наявність навичок використання різноманітних засобів, форм і методів самоосвіти у поєднанні з оперуванням інструментарієм професійного зростання.

Процес набуття аксіологічної компетентності майбутніми фахівцями в галузі 02 «Культура і мистецтво» детермінований дотриманням комплексу особливостей: 1) педагогічних, в основі яких – аксіологічно змістова спрямованість освітнього процесу закладів вищої освіти. 2) психолого-педагогічних, базованих на забезпеченні психодіагностики студента для подальшого розвитку його аксіологічної компетентності; 3) соціально-педагогічних, які орієнтують процес становлення аксіологічної компетентності на забезпечення аксіорозвитку особистості фахівця в галузі 02 «Культура і мистецтво» в ході професійної діяльності.

Теоретичні та практичні результати дослідження дають підстави ініціювати змістове коригування стандартів вищої освіти для галузі 02 «Культура і мистецтво» в частині доповнення:

1) переліку загальних компетентностей – ЗК «Розуміння значення аксіологічного знання для культурно-мистецької професійної діяльності, усвідомлення потенціалу та перспектив застосування аксіологічних знань, а також розуміння ціннісного виміру майбутньої професії і змісту професійно значущих цінностей»;

2) переліку спеціальних компетентностей – СК «Розуміння й усвідомлення важливості сукупності особистих, професійно-педагогічних і соціально-культурних цінностей фахівця у галузі 02 «Культура і мистецтво», що визначають зміст і характер його ціннісно-сислової сфери й засвідчують рівень сформованості аксіологічної культури»;

3) переліку програмних результатів навчання – ПРН «здатність до практичної діяльності на ціннісній основі й в системі аксіологічних знань, що забезпечується навичками розуміти особливості різних ціннісних дискурсів і вмінням здійснювати обґрунтований ціннісний вибір, зокрема у контексті професійної діяльності».

Доповнення забезпечуватимуть формування аксіологічної компетентності як одного із результатів культурно-мистецької освіти, що концептуально відповідає національним і міжнародним нормативно-правовим актам та освітнім програмам, які регламентують зміст професійної підготовки фахівця в галузі культури і мистецтв України.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Праці, у яких опубліковано основні результати дослідження

1. Шетеля Н. І. Концептуально-педагогічні засади професійної підготовки майбутнього фахівця у галузі культури і мистецтв в умовах аксіорозвивального середовища. Ужгород: РІК-У, 2022. 316 с.
2. Шетеля Н. І. Формування аксіологічної компетентності фахівців у галузі культури та мистецтв. *Науковий вісник Льотної академії. Серія: Педагогічні науки*. 2022. Вип. 11. С. 89–95.
3. Шетеля Н. І. Професійна підготовка майбутнього фахівця у галузі культури і мистецтв в умовах аксіорозвивального середовища. *Імідж сучасного педагога*. 2022. № 3 (204). С. 120–125.
4. Шетеля Н. І. Аксіологічний підхід у сфері професійної підготовки майбутніх фахівців галузі культури і мистецтв. *Молодь і ринок*. 2022. № 5 (203). С. 137–142.
5. Шетеля Н. І. Аксіологічний підхід в системі культурно-мистецької освіти: міжнародні підходи і національні реалії. *Вісник Черкаського університету. Серія «Педагогічні науки»*. 2022. № 2. С. 139–145.
6. Шетеля Н. І. Національне законодавство як основа промоції аксіологічного підходу в системі культурно-мистецької освіти. *Вісник Глухівського Національного педагогічного університету імені Олександра Довженка. Серія: Педагогічні науки*. 2022. Вип. 48. С. 65–72.
7. Шетеля Н. І. Аксіологічна професійна компетентність майбутнього фахівця в галузі культури і мистецтв: засоби діагностики. *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми: збірник наукових праць*. 2022. Вип. 64. С. 257–267.
8. Шетеля Н. І. Систематизація елементів теоретико-методологічної основи проектування аксіорозвивального середовища у процесі професійної підготовки майбутніх фахівців галузі культури і мистецтв. *Соціальна робота та соціальна освіта*. 2022. № 1 (8). С. 196–205.
9. Шетеля Н. І. Зміст аксіологічної компетентності у контексті культурно-мистецької освіти. *Молодь і ринок*. 2022. № 3-4 (201-202). С. 127–132.
10. Шетеля Н. І. Засоби практичної реалізації аксіологічного підходу у сфері професійної підготовки майбутніх фахівців у галузі культури і мистецтв. *Інноватика у вихованні*. 2022. Випуск 15. С. 254–262.
11. Шетеля Н. І. Ціннісні засади аксіологічної компетентності майбутнього фахівця в галузі культури і мистецтв. *Наука і техніка сьогодні*. 2022. № 6(6). С. 307–320.
12. Шетеля Н. І. Методичні аспекти експериментальної перевірки ефективності моделі аксіорозвивального середовища як засобу професійної

підготовки майбутнього фахівця в галузі культури і мистецтв. *Духовність особистості: методологія, теорія і практика*. 2022. № 1 (103). С. 288–299.

13. Шетеля Н. І. Теорія і практика професійної підготовки майбутніх фахівців у галузі культури і мистецтв в умовах аксіорозвивального середовища. Рівне: Волинські береги, 2022. 185 с.

14. Шетеля Н. І. Формування культурно-освітнього середовища мистецьких закладів вищої освіти. *Ukrainian professional education = Українська професійна освіта*. 2021. Вип. 9-10. С. 204–210.

15. Шетеля Н. І. Розвиток інтелектуально-когнітивних здібностей майбутніх фахівців галузі культури та мистецтв. *Наукові записки. Серія: Педагогічні науки*. 2021. № 10. С. 272–279.

16. Shetelia N. I. Value education in the context of providing modern professional training for future specialists in the field of culture and arts. *European potential for the development of pedagogical and psychological science: collective monograph*. Riga, Latvia: Baltija Publishing, 2021. P. 394–428.

17. Шетеля Н. Сучасна культурна ситуація як чинник нових вимог до галузі культури та мистецтв. *Збірник наукових праць Національної академії Державної прикордонної служби України*. 2021. № 1(24). С. 440–455. Серія: Педагогічні науки.

18. Шетеля Н. Галузь культури і мистецтв: сучасний зміст і бачення. *Інноватика у вихованні*. 2021. № 13. Том 2. С. 186–195.

19. Shumilova I., Zolotukhina S., Apshay V., Shetelia N. Global cultural principles of forming the scientific worldview of applicants for higher education. *AD ALTA: Journal of Interdisciplinary Research. Double-Blind Peer-Reviewed*. 2021. Vol. 11, Issue 1, Special Issue XV. pp. 10–14.

20. Shumilova I., Zolotukhina S., Apshay V., Shetelia N. General cultural curriculum vitae: philosophical, pedagogical and psychological aspects. *Journal of Critical Reviews*. 2020. Vol.7. Issue 14. July. pp. 2739–2745.

21. Zubyashvili I., Melnychuk T., Lytvynenko O., Ulianova T., Shetelia N.. Functional brain asymmetry as a factor of the reproduction and perception of metaphors. *International Journal of Psychosocial Rehabilitation*. 2020. Vol. 24. Issue 6. pp. 13111–13117.

Праці, які додатково відображають наукові результати дисертації

22. Шетеля Н. І. Аксіорозвивальне середовище у вищій школі: теоретичні та емпіричні передумови. *Педагогіка ХХІ століття: сучасний стан та тенденції розвитку: колективна монографія*. Львів-Торунь: Ліга-Прес, 2021. С. 468–498.

23. Шетеля Н. І. Обґрунтування та змістовна характеристика педагогічних умов формування аксіологічної компетентності майбутнього фахівця в галузі культури і мистецтв. *Наукові перспективи*. 2022. № 4. С. 331–345.

24. Шетеля Н. І. Аксіологічна компетентність фахівця галузі культури і мистецтв: зміст і специфіка. *Збірник тез наукових робіт учасників міжнародної науково-практичної конференції «Психологія та педагогіка у системі сучасного гуманітарного знання XXI століття (Харків 10–11 грудня 2021р.)*. 2021. С. 15–19.
25. Шетеля Н. І., Пелех Ю. Сучасна культурна ситуація та її вплив на галузь культури та мистецтв. *Міжнародний науковий журнал «Грааль науки»*. 2021. № 1. С. 425–427.
26. Андріїв Н. М. Шетеля Н. І. Соціокультурна діяльність як чинник стимулювання змін у сучасному суспільстві. *Філософія подієвої культури: історія та сучасність: матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. (Київ, 25–26 березня 2021 р.)*. 2021. С. 12–13.
27. Шетеля Н. І. Ціннісна освіта: сучасний зміст. *Science and education: problems, prospects and innovations. Abstracts of the 4th International scientific and practical conference. CPN Publishing Group. Kyoto, Japan. 2020. Pp. 773–777.*
28. Шетеля Н. І. Галузь культури та мистецтв і сучасна культурно-мистецька освіта. *European scientific discussions. Abstracts of the 2nd International scientific and practical conference. Potere della ragione Editore. Rome, Italy. 2020. Pp. 374–379.*
29. Шетеля Н. І. Галузь культури та мистецтв в сучасній культурній ситуації. *Priority directions of science and technology development. Abstracts of the 4th International scientific and practical conference. SPC «Sci-conf.com.ua». Kyiv, Ukraine. 2020. Pp. 800–804.*
30. Шетеля Н. І. Культурний простір Закарпаття: завдання створення та управління. *Матеріали науково-практичної конференції «Синтез мистецької науки, освіти та творчості в Україні та глобальному культурному просторі»*. 2019. С. 6–12.
31. Шетеля Н. І., Пелех Ю. В. Ціннісний аспект професійної підготовки фахівців у галузі культури та мистецтв. *World science: problems, prospects and innovations. Proceedings of the 8th International scientific and practical conference. Perfect Publishing. Toronto, Canada. 2021. Pp. 851–855.*
32. Шетеля Н. І., Пелех Ю. В. Ціннісна освіта та її потенціал для професійної підготовки фахівців у галузі культури і мистецтв. *Development and implementation of technologies in production. Abstracts of V International Scientific and Practical Conference. Leeuwarden, Netherlands. 2021. Pp. 38–47.*
33. Шетеля Н. І., Пелех Ю. В. Сучасна культура як динамічне явище доби постмодерну. *Science and education: problems, prospects and innovations. Abstracts of the 6th International scientific and practical conference. CPN Publishing Group. Kyoto, Japan. 2021. Pp. 579–585.*
34. Шетеля Н. І., Виткалов С. В. Трансформаційні процеси в галузі культури: нові підходи та тенденції. *Науковий збірник «Українська культура: минуле, сучасне, шляхи розвитку» Рівненського державного гуманітарного*

університету та Інституту культурології Національної академії мистецтв України. 2019. Вип. 31. С. 169–174.

35. Шетеля Н., Чегі Т., Шестак А. Психологічні чинники підготовки майбутніх музикантів. *Актуальні питання гуманітарних наук: міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету ім. Івана Франка*. 2021. Вип. 35. С. 93–99.

36. Шетеля Н. І. Закарпатські «верховини» народного артиста України Ярослава Геляса. *Записки наукового товариства ім. Шевченка*. 2020. Том ССLXXIII. С. 323–330.

37. Андрійцьо В. М., Шетеля Н. І. Театр Закарпаття: шлях його професіоналізації (1930–1945 рр.). *Науковий збірник «Українська культура: минуле, сучасне, шляхи розвитку» Рівненського державного гуманітарного університету та Інституту культурології Національної академії мистецтв України*. 2020, Вип. 35. С. 256–266.

38. Виткалов С. В., Шетеля Н. І. Мистецькі обличчя регіону: Олексій Литвин. *Українська культура: минуле, сучасне, шляхи розвитку. Мистецтвознавство*. 2019. Вип. 32. С. 193–198.

39. Виткалов С. В., Шетеля Н. І. Художнє експонування як форма позиціонування митця у сучасному культурному просторі. *Науковий збірник «Українська культура: минуле, сучасне, шляхи розвитку» Рівненського державного гуманітарного університету та Інституту культурології Національної академії мистецтв України*. 2019. Вип. 30. С. 185–191.

АНОТАЦІЇ

Шетеля Н. І. Теоретичні і методичні засади професійної підготовки майбутнього фахівця в галузі культури і мистецтв в умовах аксіорозвивального середовища закладів вищої освіти. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора педагогічних наук за спеціальністю 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти (011 – Освітні, педагогічні науки). – Рівненський державний гуманітарний університет. – Рівне, 2022.

У дисертації на методологічному, теоретичному та практичному рівнях досліджено засади професійної підготовки майбутнього фахівця в галузі культури і мистецтв в умовах аксіорозвивального середовища закладів вищої освіти.

Обґрунтовано зв'язок між мінливою соціокультурною ситуацією та вимогами до змісту культурно-мистецької освіти, зокрема в частині аксіологічних аспектів професійної підготовки майбутнього фахівця в галузі культури і мистецтв. Виявлено актуальні проблеми професійної культурно-мистецької підготовки та розкрито потенціал ціннісної освіти щодо розв'язання означених проблем.

На підставі аналізу напрацювань сучасної теорії цінностей сформовано й

обґрунтовано бачення аксіологічної компетентності майбутнього фахівця в галузі 02 «Культура і мистецтво», визначено сутність аксіологічного підходу та технології його реалізації у процесі професійної підготовки фахівця відповідного профілю. Шляхом дослідження змісту базових понять і положень сучасного педагогічного знання підтверджено наукову позицію про вагомий методичний потенціал аксіорозвивального середовища щодо практичного виконання завдання формування аксіологічної компетентності майбутнього фахівця в галузі культури та мистецтв.

У роботі визначено поняття «аксіорозвивальне середовище», виявлено методичний і функціональний потенціал такого середовища, виокремлено типові функціональні блоки в структурі аксіорозвивального середовища (когнітивний, мотиваційний, операційно-діяльнісний і організаційно-логістичний). Доведено детермінованість змісту кожного блоку системою освітніх парадигм (загальних і спеціальних) і констатовано, що запропонована структурна організація аксіорозвивального середовища відкриває практичні можливості для системного впровадження інноваційних методик реалізації аксіологічного підходу.

Схарактеризована блочно-компонентна структура освітнього розвивального середовища покладена в основу авторської методики проектування аксіорозвивального середовища професійної підготовки майбутнього фахівця в галузі культури і мистецтв.

За підсумками етапу обґрунтування педагогічних умов формування аксіологічної компетентності майбутнього фахівця культурно-мистецької сфери розкрито найбільшу перспективність для формування відповідної компетентності майбутнього фахівця в галузі 02 «Культура і мистецтво» в умовах аксіорозвивального середовища таких педагогічних умов, як: 1) формування інтелектуально-когнітивної основи ціннісної мотивації у професійній діяльності; 2) актуалізація ціннісної мотивації до формування розвиненої ціннісно-сислової сфери й аксіологічної культури; 3) активізація життєвої та професійної практик на ціннісних засадах та аксіологічних знаннях; 4) заохочення особистісного (ціннісного) саморозвитку шляхом особистої участі у творенні ціннісно-сислових конструктів.

На основі обґрунтованих засобів діагностики та розробленої структурно-функціональної моделі формування аксіологічної компетентності майбутнього фахівця в галузі 02 «Культура і мистецтво» експериментально перевірено продуктивність ідеї залучення аксіорозвивального середовища до процесу професійної підготовки фахівця відповідного профілю. Отримані результати експериментального етапу та напрацьований теоретичний матеріал вказують на перспективність упровадження в освітній процес культурно-мистецьких закладів вищої освіти структурно-функціональної моделі формування аксіологічної компетентності на підставі запропонованих педагогічних умов, а також дають підстави ініціювати змістове коригування стандартів вищої освіти для галузі 02 «Культура і мистецтво» в частині посилення їхньої аксіологічної

спрямованості.

Ключові слова: аксіологія, цінність, ціннісні орієнтації, аксіологічна освіта, аксіологічний підхід, аксіорозвивальне середовище, педагогічні умови, структурно-функціональна модель, результати освітньої діяльності, фахівець у галузі культури і мистецтв.

Shetelya N. I. Theoretical and methodical principles of professional training of a future specialist in the field of culture and arts in the conditions of the axio-developmental environment of higher education institutions. – Manuscript.

Dissertation for the degree of Doctor of Pedagogical Sciences, specialty 13.00.04 "Theory and Methodology of Professional Education" (011 - Educational, Pedagogical Sciences). - Rivne State Humanitarian University (Rivne), 2022.

In the dissertation, at the methodological, theoretical and practical levels, the principles of professional training of the future specialist in the field of culture and arts in the conditions of the axio-developmental environment of higher education institutions were investigated.

The connection between the changing socio-cultural situation and the requirements for the content of cultural and artistic education is substantiated, in particular in the part of the axiological aspects of the professional training of the future specialist in the field of culture and arts. Actual problems of professional cultural and artistic training were identified and the potential of value education in solving the specified problems was revealed.

On the basis of the analysis of the developments of the modern theory of values, a well-grounded understanding of the axiological competence of the future specialist in the field 02 "Culture and art" was formed, the essence of the axiological approach and the technology of its implementation in the process of professional training of a specialist of the relevant profile were determined. The study of the content of the basic concepts and positions of modern pedagogical knowledge confirmed the scientific position about the significant methodological potential of the axiological development environment in relation to the practical solution of the task of forming the axiological competence of the future specialist in the field of culture and arts.

In the work, the definition of the term "axiodevelopmental environment" is substantiated, the methodical and functional potential of such an environment is revealed, typical functional blocks in the structure of the axiodevelopmental environment (cognitive, motivational, operational and organizational-logistical) are singled out. The content of each block is determined by the system of educational paradigms (general and special). The proposed structural organization of the axiological development environment opens up practical opportunities for the systematic implementation of innovative methods of implementing the axiological approach.

The described block-component structure of the educational development environment is the basis of the author's methodology for designing an axio-developmental environment for the professional training of a future specialist in the field of culture and arts. The methodology is a system of steps (methodical and organizational-management actions) regarding the modeling and practical implementation of organizational-pedagogical conditions aimed at ensuring the value-oriented nature of the professional training of specialists in the field of culture and arts. The peculiarity of the methodology is its universal nature and the possibility of using it in the educational process of professional training of representatives of other specialties.

According to the results of the substantiation stage of pedagogical conditions for the formation of axiological competence of a future specialist in the cultural and artistic sphere, it is shown that the most promising pedagogical conditions for the formation of appropriate competence of a future specialist in the field 02 "Culture and art" in the conditions of an axiological development environment are: 1) formation of an intellectual and cognitive basis value motivation in professional activity; 2) actualization of the value motivation of the formation of a developed value-meaning sphere and axiological culture; 3) activation of life and professional practice based on values and axiological knowledge; 4) encouragement of personal (value) self-development through personal participation in the creation of value-meaning structures. On the basis of justified means of diagnosis and the developed structural-functional model of formation of axiological competence of a future specialist in the field 02 "Culture and art", the productivity of the idea of involving an axiological environment in the process of professional training of a specialist of the relevant profile was experimentally verified. The obtained results of the experimental stage and the developed theoretical material indicate the perspective of introducing into the educational process of cultural and artistic institutions of higher education the structural-functional model of the formation of axiological competence on the basis of the proposed pedagogical conditions, and also give grounds for initiating the substantive adjustment of the standards of higher education for the field 02 "Culture and art" in terms of strengthening their axiological orientation.

Key words: *axiology, value, value orientations, axiological education, axiological approach, axio-developmental environment, pedagogical conditions, structural-functional model, results of educational activity, specialist in the field of culture and arts.*